

laiškas lietuviams

NOVEMBER 1990 LAPKRITIS

A†A

VĖLINĖS	325	Lacrima
ŽMOGAUS PROVERŽIS Į GYVENIMO PASLAPTĮ	327	Kun. A. Rubšys
KUO TIKĖJO JONAS BASANAVIČIUS	330	Silva Laurenčikaitė
KAS MUS ATSKIRS NUO KRISTAUS MEILĖS?	333	Chiara Lubich
PAŽAISLI — SIELOS PALAIMA	334	K. Buožytė-Brundzienė
ŠV. IGNACAS IR TIKINČIOJO DVASINIS GYVENIMAS	337	P. Daugintis, S.J.
TIKĖJIMO IR LIETUVYBĖS ĮTAKA MANO GYVENIMUI	343	Bernadeta Miliauskaitė-Harris
MŪSŲ ŠEIMŲ PAGRINDINĖS PROBLEMOS	345	Edvyna Valkiūnaitė
SAVIŽUDYBĖ JAUNIMO TARPE	346	Romualdas Kraučius
MŪSŲ ŠEIMŲ PAGRINDINĖS PROBLEMOS	347	Vytas Ramanauskas
DVI KNYGOS IŠ LIETUVOS	348	A.R.
TĖVYNĖJE	350	Gediminas Vakaris
KALBA	354	Algirdas Sabaliauskas
ŽMOGUS PRIE ŽMOGAUS	356	Teofilija Žemaitytė
ŠYPSULIAI	357	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	357	Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas Juozo Grikenio nuotraukomis apie J. Basanavičių.

Viršelio piešinys — dail. Filomenos Linčiūtės-Vaitiekūnienės.

Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

Laiškai lietuviams

1990 / LAPKRITIS – NOVEMBER / VOL. XLI, NO. 10

Vėlinės

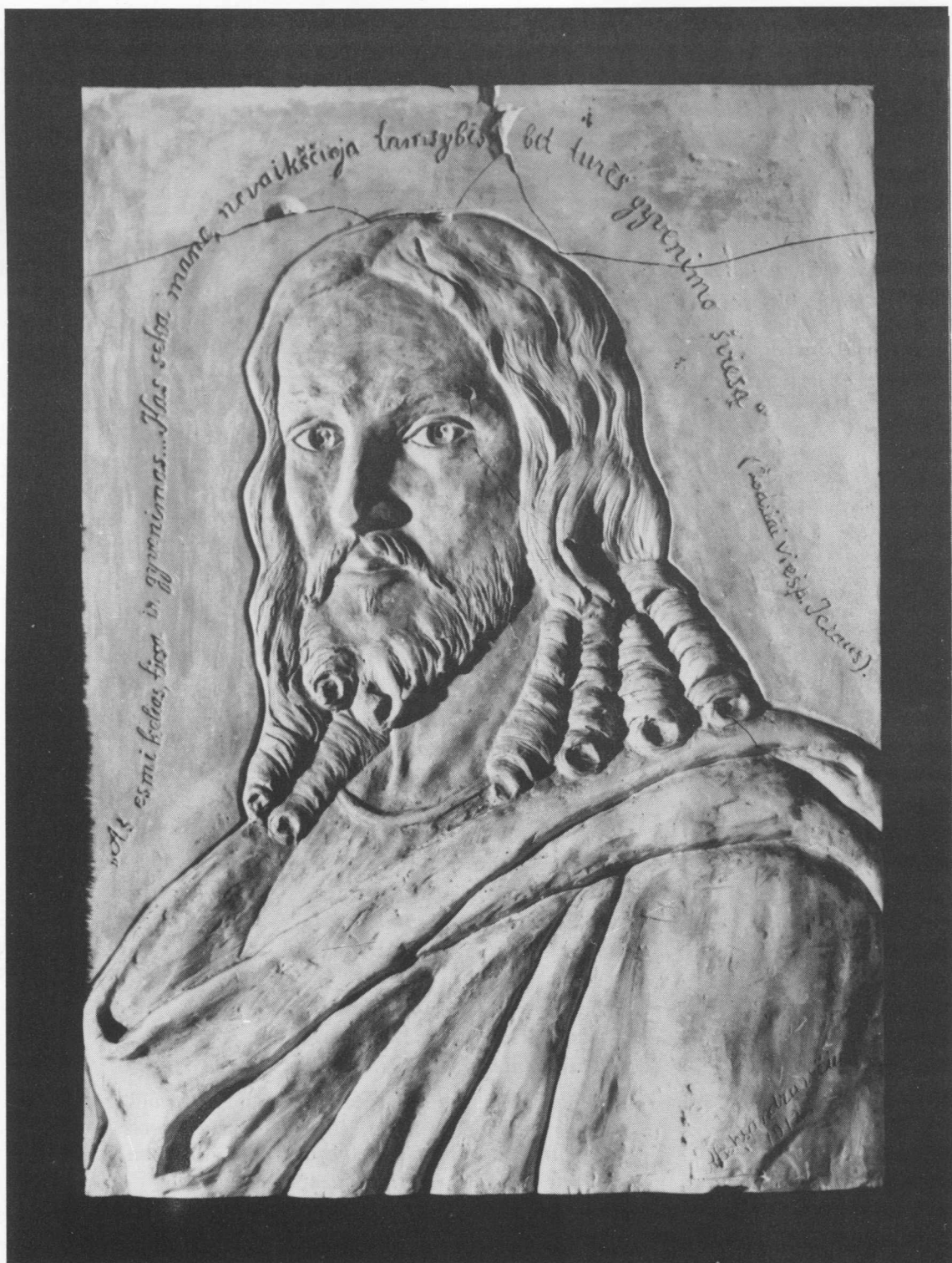
*Sukasi lapai, blaškomi vėjo,
Mirga ir gęsta žvakių liepsna...
Mirusių žmonės lankyt atėjo,
Gėlės ir žvakės — jų dovana.*

*Ir atminimai, raudos ir maldos,
Viskas atgijo, verkia širdis.
Ilgesiu liūdnu visus užvaldo
Mirties galybė, kieta, skaudi.*

*Bet jie nemirę, tik tyliai miega...
Gyvybės daigas juose pabus!
Kaip saulės žvilgsnis ištirpdo sniegą,
Taip Dievo meilė atvers kapus.*

*Ir kur prie kapo iškyla kryžius —
Tenai išnyksta mirties galia.
Tik kryžiui vedant pas Dievą grįžus,
Pražysta siela dangaus gėlė.*

Lacrima

Kristaus paveikslas, padovanotas dail. Aleksandravičiaus, visada kabėdavo Basanavičiaus darbo kabinete. J. Grikenio nuotr.

ŽMOGAUS PROVERŽIS Į GYVENIMO PASLAPTĮ (II)

A. RUBŠYS

Dvigubas religijos lukštas

Religijos šerdį — tikėjimą to, kas šventa, ir atsiliepimą tikėjimu tam, kas šventa, supo įsitikinimai, apeigos, bendruomenės sandara. Jų ištaka yra žmogaus patyrimas to, kas turi likiminę prasmę ir patenkina jo emocinius, protinius bei bendruomeninius poreikius. „Įvairių religijų žmonės laukia atsakymo į slaptą žmogiškosios būties mįslę, kurios ir šiandien, kaip kitados, skverbiasi į širdies gelmes. Kas yra žmogus? Kokia yra mūsų gyvenimo prasmė ir koks jo tikslas?... Iš kur kyla kančia ir kam ji skirta? Koks kelias veda į tikrąją laimę? Kas yra mirtis, teismas ir atlyginimas po mirties? Pagaliau kas yra ta galutinė ir neišreiškiamo paslaptis, supanti mūsų gyvenimą, iš kurios esame kilę ir į kurią veržiamės? Nuo pat senovės iki mūsų dienų įvairiose tautose buvo vienaip ar kitaip išvelgta paslaptis, glūdinti pasaulio būvyje ir žmogaus gyvenimo įvykiuose. Kartais užtinkame jose net aukščiausios Būtybės arba Tėvo pripažinimą. Tas pažinimas ir pripažinimas pripildė jų gyvenimą gilaus religinio jausmo. O su kultūros pažanga susijusios religijos į tuos pačius klausimus stengiasi atsakyti tikslėnėmis sąvokomis ir suprantamesne kalba.

„Taip induizmo sekėjai gilina į dieviškąją paslaptį ir ją išreiškia neišsamiama mitų gausa bei aštriamintės filosofijos užmojais. Jie ieško išsilaisvinimo iš mūsų slegiančios padėties arba įvairiopu asketiniu gyvenimu, arba su meile ir pasitikėjimu glaudamiesi prie Dievo. Budizmas įvairiais savo pavidalais išpažįsta radikalų šio kintančio pasaulio nepakankamumą ir moko, kokių kelių, pamaldžiai ir pasitikinčiai gyvendami, žmonės gali prieti prie tobulo

išsilaisvinimo būsenos arba, remdamiesi savo jėgomis ar pagalba iš aukščiau, pasiekti aukščiausią apšvietimą. Panašiai ir kitos pasaulyje sutinkamos religijos stengiasi įvairiais būdais atsakyti į žmonių širdies nerimą, pasiūlydamos tam kelius, tai yra (tiesas), gyvenimo taisykles ir šventas apeigas”.¹²

Religija yra gyvybinė dalis žmogaus poreikio įprasmiti savo būtį ir būti pasaulyje. Tai liudija pasaulėžiūrų ir pasaulėvaizdžių gausa. Nenuostabu, kad antropologai bei archeologai domisi ne tik graikų bei romėnų religijomis — pasaulėžiūra ir pasaulėvaizda, bet ir Europos žemyno deive. Mitai, senovinė žmogaus filosofija — būties ir būties įprasminimas, ir magija, senovinė žmogaus technika — gamtos jėgų apvaldymas bei pajungimas, sudarė anuometinį pasaulėvaizdį ir pasaulėžiūrą. Mitai ir magija liudija žmogaus poreikį aptarti save pasaulyje, o kartu yra ir kultūros palikimas.

Religijos, kaip tokios, nėra. Istorinė antropologija pažįsta religijas. Be to, tą patį liudija kasdieninė patirtis. Religijos, kaip tokios, ir gyvenime nesutinkame, — susitinkame su religijomis: katalikų, krikščionių, žydų, musulmonų, budistų, šintoistų ir pan. Ne daiktavardis „religija“, bet būdvardis „religinis“ tiksliau įvardina šį gyvybinį žmogaus poreikį. Religijos skiriasi viena nuo kitos savo „švento ir kito pasaulio“ samprata, — skirtumų ištaka yra tiesa, kad Dievas yra ir anapusinė — transcendentinė ir šiapusinė — imanentinė tikrovė. Vienos jų labiau pabrėžia „Anapus tarp mūsų“, o kitos — Dievybė šiapus — gamtoje. Ši padala turi šventraštinį pradą, kurio ištaka yra tikėjimas asmeniniu Dievo įsijungimu į žmogaus istoriją ir žmogaus gyvenimą; judaizmas liudija Dievą istorijoje, o

krikščionybė liudija visuotinį išganymą per Įsikūnijimą (žr. Žyd 1, 1–2). Nūdien dera atkreipti dėmesį ir į islamą, nes ir ši religija turi savo ištaką Abraomo, pranašų ir Jėzaus Nazariečio susitikime su Dievybe. Krikščioniui Dievas yra ir anapusinis — transcendentinis, ir šiapusinis — imanentinis, nes “Žodis tapo Žmogumi ir gyveno tarp mūsų” (Jn, 1, 14). Vadinasi, turime du pagrindinius religijų tipus, — vienos pabrėžia Dievybės anapusiškumą, o kitos — šiapusiškumą. Abiejose grupėse yra skirtumų: deizmas taip pabrėžia Dievo anapusiškumą, kad Dievo ryšys su pasauliu visiškai nutrūksta, o panteizmas taip mėgaujasi Dievo šiapusiškumu, kad Dievas yra visiškai sutapatinamas su gamta.

Religijos anapusiškumo grupėje domisi istorija ir eschatologija — baigminiu Dievo tikslu istorijoje. Dievo garbinimas jose reiškiasi apeigomis — ritualą lydi žodis, jų tikėjimas Dievu įpareigoja dorai elgtis ir aiškiau aptarti žmogaus ir pasaulio santykį su Dievu. Religijos šiapusiškumo grupėje yra linkusios į belaikiškumą — nesisikaityti su istorija; jų Dievo garbinime ryšku prašmatnios apeigos, jų siekis neįpareigoja paklusti Dievo valiai, bet moko susiliesti — susivienyti su Dievybe. Taigi čia vyrauja ne protinis, bet mistinis pradas. Ryškūs anapusiškų religijų pavyzdžiai yra judaizmas, krikščionybė ir islamas. Galima galbūt prie jų jungti ir konfucianizmą. O šiapusinė Dievybės samprata yra itin ryški budizme ir induizme.

Religijos studija yra kelionė į daugiasluoksnį religinio išgyvenimo pasaulį. Religijų gausa žemėje padaro religiotyrą itin įdomiu ir svarbiu dalyku: įdomiu, nes supažindina su pasaulėvaizdžių mozaika; svarbu, nes atskleidžia likiminius pasaulėžiūros klausimus. Išeivijoje religiotyra gali būti ir susitikimas su kaimynu. Mat nūdien Londone, Niujorke, Los Angeles, Singapūre, Frankfurte ar Paryžiuje yra didžiųjų religijų sekėjų. Ir Tėvynėje religiotyra yra naudingas

dalykas, nes ir čia žmonių akiratis yra perdėm platus. Kelionę į turtingą religinio išgyvenimo pasaulį palengvina kai kurie bendri religijų bruožai — metmenys. Jų pažinimas padeda suprasti dvigubą religijos lukštą.

Apeiginiai metmenys. Kiekviena religija pareiškia vienaip ar kitaip savo atvirybę “kito ir švento pasaulio” atžvilgiu veiksmais, pavyzdžiui, pamaldomis nustatytu laiku, pamokslavimu, maldomis ir pan. Paprastai šie veiksmai yra vadinami apeigomis. Apeiginiai metmenys turi ypatingą svarbą tikėjimams, kuriems yra būdingi sakramentai. Tai yra ryšku Katalikų Bažnyčioje, o dar ryškiau Rytų ortodoksų bendrijose su jų spalvinga liturgija. Senasis žydų Šventyklos palikimas, — iš laikotarpio prieš jos sunaikinimą 70–siais metais po Kristaus, — yra labai turtingas aukų apeigomis. Aukų apeigos yra svarbios ir bramanams induizme. Musulmonai, tiesa, neturi nei sakramentų, nei aukų savo religijoje, tačiau turi tiksliai apibrėžtas maldos apeigas.

Būdinga, kad ir kitokie poelgiai, nors ir nebūdami apeigos, padeda kai kurioms religijoms puoselėti dvasios atvirybę ar etinę išvalgą: joga pratybos budizme ir induizme, Rytų misticizmo metodai save nutildyti ir susivienyti su Dievybe, mąstymas sužadinti savyje užuojautą ir meilę. Šie poelgiai gali būti siejami su garbinimo apeigomis, nes savęs nutildymas ir mąstymas padeda išgirsti ir įsiklausyti į tą “šventą ir kitą pasaulį”, įgalina žmogų ir melstis, ir tapti malda. Vadinasi, jie iš dalies sutampa su religinėmis apeigomis.

Apeiginiai religijos metmenys yra reiškieniai, kuriuos tyrinėja sociologai, antropologai, istorikai. Tačiau religija nėra vien tik apeigos, — religingas asmuo tiki, kad jis ar ji bendrauja su “šventu ir kitu pasauliu” — su Anapus gyvenimo žaizdre.

Religinės patirties ir jausmo metmenys. Užtenka pažvelgti į religijų istoriją, kad pažintume nepaprastą patyrimo ir jausmo gajumą religijų susidaryme ir raidoje.

Abraomas ir Sara (žr. Pr. 12, 1–3; 15, 1–21; 22, 1–19), Mozė (žr. Iš 3, 1–14), Jėzus (žr. Mk 1, 9–11; Lk 22, 41–44) yra judaizmo ir krikščionybės ištaka: Dievas, tapęs Žmogumi (žr. Jn, 1, 14). “Jėzus augo išmintimi, metais ir malone Dievo ir žmonių akyse” (Lk 2, 52). Jėzaus savimonė yra šiuolaikinės teologijos domesio centre.¹³

Religinį išgyvenimą ir jausmo gajumą liudija islamo pranašas Mahometas, iškilusis Naujojo Testamento apaštalas bei teologas Paulius, Budos nirvana. Jie buvo užuomazginiai įvykiai žmonijos istorijoje. Jausmai ir išgyvenimai vyrų ir moterų maitina visus kitus bet kurios religijos metmenis: apeigos be širdies yra šaltos ir nepatrauklios, tiesos be pagarbos ir sukrečiančio žavesio yra sausos, mitai be jėgos sujaudinti klausytojus yra menkaverčiai. Norint suprasti kurią nors religiją, reikia stengtis įsijungti į jos šerdį: pajusti jos “šventąjį ir kitą pasaulį” — sukrečiantį žavesį, raminančią nuotaiką, įkvepiantį vidinį dinamizmą, pajutimą viduje nuostabios tuštumos, meilės — širdies išsiliejimą, vilties provežius, dėkingumą už patirtą gerumą. Nenuostabu, kad muzika, poezija ir giesmė randa tiek daug vietos religijose! Jos turi paslaptingą jėgą išreikšti žmogaus širdį ir sukelti žmoguje jausmus.

Religijų tyrinėtojai skirtingai įvardina religinės patirties ir jausmo šerdį. Rudolfas Otto nukalė žodį “numen” jai įvardinti.¹⁴ Senovės romėnams “numina”, arba dvasios, buvo paslaptingos jėgos upokšniuose bei upėse, giraitėse, kalnuose ir gyvenvietėse, — reikėjo su jomis apsieiti su žavesiu ir baime. Otto, pasinaudodamas daiktavardžiu “numen”, sudarė savo pavadinimą religijos šerdžiai: *mysterium tremendum et fascinans*, — tai yra, kažkas paslaptingo, kuris traukte traukia prie savęs, bet kartu priverčia sudrebėti žavesiu persunkta baime. Šis yra taiklus apibūdinimas religinio išgyvenimo ir pajutimo, kad Dievas yra visapusiškai Kitas, nes paaiškina pranašų Izaijo (žr. Iz 6, 1–13) ir Jeremijo (žr. Jer 1, 1–19; 20,

7–18) Dievo išgyvenimą, apaštalo Pauliaus atsivertimą (žr. Apd 9, 1–19), triuškinantį regėjimą, duotą Arjūnui indusų *Viešpaties giesmėje* — *Bhagavadgita* knygyje. Pastaroji aprašo ir žmogaus jautrų atsidavimą Dievybei, gailestingai ir mylinčiai, bet kartu pabrėžia, kad Dievas yra Kitas, gerbtinas ir garbintinas.

Religinė patirtis ir religinis jausmas rodo, kad religija yra santykis tarp Dievo ir žmogaus. Anot Maceinos, “religijos aptartyse užuot Dievo neretai sutinkame žodžius ‘begalybė’, ‘galutinybė’, ‘gelmė’, ‘nelygstamybė’, ‘neregimybė’, ‘šventybė’, ‘visuma’ ir daugelis kitų, iš kur kaip tik ir kyla beveik neapbrėpiama religijos apibrėžčių daugybė. Bet kiekvienas šis žodis jau nusako ... antrąjį santykio polių išskirtine prasme, kuri galioja vienai religijai, o negalioja kitai, padarydamas ir pačią aptartą netinkamą religijai, kaip tokiai. Tuo tarpu žodis ‘Dievas’ taria tik tai, kad anas antrasis polius arba anas ‘kitas’ yra ir kad jis ne pats žmogus”.¹⁵

Religijos pavadinimas ‘santykiu’ paprastai esti pripažįstamas. Tik dažnai mėginama santykis, kaip ir Dievas, irgi išskirtiniau nusakyti siauresniais žodžiais: ‘atsidavimas’, ‘pagavimas’, ‘patyrimas’, ‘pergyvenimas’, ‘pripažinimas’, ‘susitikimas’. Nėra abejonės, kad visi šie pavadinimai išreiškia tą ar kitą žmogaus santykio su Dievu savybę: religijos žmogus Dievui iš tikro ir atsiduoja, ir jį pripažįsta, ir jį pergyvena, ir su juo bendrauja, ir su juo susitinka ... Tačiau taip pat nėra abejonės, kad nė vienas iš šių pavadinimų neišreiškia santykio pilnatvės”.¹⁶

Religija, kaip santykis, gali būti ir yra tirinama įvairiais atžvilgiais. Tai rodo daugelis religijos tirties šakų: religijos psichologija, religijos fenomenologija, religijos sociologija, religijų istorija ir t.t. Žmogui religija nėra kažkas, kas jį ar ją papildytų, patobulintų, atbaigtų, bet jis pats yra religija — Dievu pagrįstas buvimas.

(B.d.)

KUO TIKĖJO JONAS BASANAVIČIUS

SILVA LAURENČIKAITE

Jono Basanavičiaus gyvenimas priklauso visai lietuvių tautai. Dėl to reikšmingas kiekvienas jo biografijos faktas. Abejojama: ar J. Basanavičius tikėjo Dievu? Ar buvo jis katalikas? Norint atsakyti, reikia pažvelgti į J. Basanavičiaus gyvenimą, į nuveiktus darbus iš laiko perspektyvos.

1. „Dangaus Pranašas“. Kodėl?...

Jonas Basanavičius gimė religingoje Marės ir Juro Basanavičių šeimoje 1851 metais lapkričio 23 d. Kūdikis atėjo į pasaulį labai silpnutis. Tėvai skubinosi kuo greičiau pakrikštyti leisgyvį pirmagimį. Tų pačių metų lapkričio 24 d. Bartninkų klebonas Jonas Burdulis atliko šventą ceremoniją, pakrikštyjęs Basanavičių sūnų Jono vardu. (Lapkričio 24-oji — Jono nuo Kryžiaus arba Jono Kankinio diena). Tėvai pasižadėjo, jeigu vaikas gyvens, leis į kunigus. Gimdytojai rūpinosi sūnaus mokslu. Jonas Basanavičius gerai mokėsi, nes pirmosiose Marijampolės gimnazijos klasėse pats galvojo stoti į kunigų seminariją. Kartu su tėvais uoliai lankė bažnyčią, namiškių rately giedojo giesmes. Rimtai studijavo krikščionybės veikalus ir gilinosi į privalomas disciplinas. Galbūt pirmoji meilė kaimynų dukrai Uršulei Milančiūtei ir toji „žingeidumo kirmėlaitė“ kėlė abejones. Jaunuolį traukte traukė romantiškos kelionės ir noras tobulėti moksle. Paskutinėje gimnazijos klasėje jis jautė, kad neturi kunigo pašaukimo. Nenorėdamas apgaudinėti nei tėvų, nei savęs, J. Basanavičius papasakojo savo ketinimus ir siekius tėvams. Motina ir tėvas raudėjo, pergyveno, bandė sūnų atkalbėti nuo pasirinkto kelio — pasitarnauti Lietuvai mokslu. Išlydėję sūnų studijuoti tolimon šalin, į Maskvą, Basanavičiai mažai

padėjo jam pinigais. Bet matydavo namuose jauną studentą kiekvieną vasarą per atostogas. Tėvai atleido sūnui už nuoskaudas ir didžiavosi geru daktarėliu, nes Ožkabalių apylinkių žmonės noriai naudojos mediko paslaugomis.

Nors Jonas Basanavičius atsisakė tarnauti Bažnyčiai, bet niekada neišsižadėjo Dievo.

Likimas nubloškė jauną daktarą į saulėtąją Bulgariją. Atvykęs į Sofiją 1880 metais, J. Basanavičius, prieš stodamas į tarnybą, užpildė anketą. Grafoje „Tautybė ir tikėjimas“ jis įrašė: „lietuvis, katalikas“ (iš Antano Poškos nuorašų, padarytų 1936 metais Bulgarijoje). Priverstas išvykti iš Bulgarijos dėl politikos, J. Basanavičius apsistojo Prahoje, kur 1883 metais susipažino su religinga Čekijos vokietaite (katalikų tikėjimo) Elenora Gabriele Mol. Jiedu vienas kitą pamilo. Elenora — kitatautė, bet išsilavinus, inteligentiška, dvasinga mergina. Apie jos tyrus jausmus ir karštą meilę daktarui kalba pačios Elenoros žodžiai iš dienoraščio (iš vokiečių kalbos vertė Regina Artimavičiūtė): „... mano troškimas, mano svajonė tapo tikrove. Aš sutikau vyrą, kuriam galėčiau paaukoti savo širdį, nebijodama, kad iš manęs bus pasityčiota. Mano širdyje yra jis, mano tikrasis mylimasis, įkūnytasis idealas“. Ir toliau ji rašo: „Man egzistuoja tik vienas vientelis gyvas, aistringas dėmesys — tai mano meilė, man egzistuoja tik viena tobula būtybė — tai jis. Šita meilė kilo manyje ne kaip žaibas, ne! Lėtai ir giliai įleido ji šaknis, kol pripildė visą mano esybę“. Ir lemtingosios eilutės: „Net mirtis jo akivaizdoje būtų saldi, betgi gyvenimas ir mirtis be jo yra didžiausia kankynė“ (Lietuvių li-

teratūros ir tautosakos instituto rankraštynas). J. Basanavičius taip pat mylėjo ir aukojosi: vedė silpnos sveikatos Elenorą Gabrielę Mol. Jie susituokė 1884 metais Austrijoje, Vienoje. Tik nėra žinių, ar juos palaimino kunigas.

E. Basanavičienė sunkiai sirgo džiova. Vos sulaukusi 26 metų, ji mirė ant savo mylimo vyro rankų, mažame Bulgarijos miestelyje Lom-Palankoje 1889 metų vasario 16 dieną. Daktaras stengėsi katalikiškai palaidoti žmoną. Bet miestelyje nerado kataliko kunigo, todėl į laidotuves pakvietė bulgarų popus. Po šio skausmingo įvykio J. Basanavičius jautėsi vienišas svetimoj šaly. Ilgai negalėjo atsigauti ir dvasiškai, ir fiziškai. Laiške Martynui Jankui 1889 metų žiemą jis guodėsi: „Aš turu nog seniau vieną darbapalaikį pradėtą, bet man dabar niekas nesiseka. Todėl ir nieko gero negaliu atsimintie. Jei man Viešpats padės vėl atsigaiivintie, rasi vėl ką prirengsiu“ (Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto rankraštynas). Dievas jo neapleido. Šviesa grįžo į širdį ir protą... Šitos romantiškos ir tyros, kilnios ir tragiškos meilės istorijos pavyzdžiui artimi Švento Rašto žodžiai: „Jeigu kalbėčiau žmonių ir angelų kalbomis, bet neturėčiau meilės, būčiau tik žvangantis varis ir skambantys cimbolai“ (I Kor 13, 1).

Grįžęs į Lietuvą 1905 metais, J. Basanavičius pateko į darbų ir įvykių verpetą. Apie šio laikotarpio J. Basanavičiaus religines pažiūras yra užsiminęs kunigas Juozas Tumas-Vaižgantas. Jis apie J. Basanavičių rašo: „Jis niekur ir niekad nepasmerkė pačios krikščionybės“, o buvo „liberalas ir indiferentas religijos dalykuose“ (Raštai, t.4, 1922). Bet šiandien galima tvirtinti, kad J. Basanavičius tikėjo Dievu ir be abejonės buvo katalikas kaip ir didžiulė dauguma to meto lietuvių inteligentų. Akivaizdžiai šį teiginį įrodo vyskupo P. Karevičiaus laiškas. Aplankęs sunkiai susirgusį, apsinuodijusį smalkėmis J. Basanavičių, vyskupas išsivežė iš Vilniaus tokius išpuodžius apie ligonį:

Jonas Basanavičius

J. Grikenio nuotr.

„1914 m. vykdamas į Kauną, aplankiau jį Vilniuje. Po to temačiau jį Kauno katedroje, atvykusį su dr. gener. Nagevičium į pamaldas. Kadangi jis, Vilniuje susirgęs, priėmė visus ligoniui teikiamus šv. Sakramentus, man aišku, jog jis buvo šv. tikėjimą išlaikęs..., nors jo praktikavime ir apsileisdavo“ (Lietuvos centrinis valstybinis archyvas). Tais metais J. Basanavičius pasveiko. Dar 13 metų po to tarnavo Lietuvai. Tik 1927 metais vasario 16 dieną pasijuto blogai. Lietuvių ligoninėje gulėdamas, J. Basanavičius pavedė Mokslo Draugijos reikalus D. Alseikai, M. Šikšniui ir J. Šlapeliui. Vakare atliko išpažintį, tarsi nujausdamas,

kad tą pačią dieną teks atsisveikinti su šiuo pasauliu.

J. Basanavičiaus kūnas buvo pašarvotas Lietuvių poliklinikos salėje, kur jis ir mirė, Vilniaus gatvėje. Vasario 21 d. arkivyskypas R. Jalbrzykovskis atlaikė gedulingas pamaldas. Po pamaldų kunigas P. Kraujalis pasakė pamokslą, o atsisveikinimo žodį tarė kanauninkas J. Tumas.

Prabėgo 63 metai nuo J. Basanavičiaus mirties. Išaugo per tą laiką kelios lietuvių kartos. Visas jas, tarsi magnetas, traukia J. Basanavičiaus dvasios stiprybė. Nematomi paslaptingos trauklos ženklai: Tikėjimas Lietuvos laisve, Viltis jos laimėjimu ir Meilė Tėvynei. Poetiškas ir taiklus romantiškos J. Basanavičiaus asmenybės apibūdinimas Vinco Mykolaičio-Putino nekrologo eilutės: „Jisai, kaip šviesus Dangaus Pranašas, savo tautai apreiškė prisikėlimo žinią — ir grįžo amžinai budėti savo žemės Prabogių kapuose“ (Židinys, 1927 m., Nr. 2).

2. Jo dievaitė Tėvynė

Kita Jono Basanavičiaus mylimoji — Lietuva. Apie ją mąstydamas, jis parašė garsiuosius „Aušros“ prakalbos žodžius. Apreiškė lietuviams ne tik tautinio atgimimo idėjas, bet mokė Tėvynės meilės abėcėlės. Tik pažinimas savojo krašto praeities, tikybės, kalbos mokėjimas, lietuviškos dvasios pabudimas, papročiai ir tradicijos — lietuvių gyvybės garantai. Atsijojęs brandžiausios tautos gyvybės grūdus, J. Basanavičius siekė suvienyti įvairių pažiūrų, luomų, socialinių grupių lietuvius bendram darbui ir vienam tikslui. Tai buvo pažangi, demokratiška mintis. Profesorius Stasys Šalkauskis kritikavo ikiaušrininkų švietėjų santykius su liaudimi: „Šviesuomenės ir liaudies santykiavimas mūsų tautos gyvenime nuo priešistorinių laikų iki mūsų atgimimo buvo visai nenormalus“ (Lietuvių tautos ugdymo uždaviniai, 1926). Jeigu ikiaušrininkai nesiekė glaudžių ryšių su liaudimi, tai aušrininkai atvirkščiai — dirbo visai Lietuvai. Iš kaimo žmonių sėmėsi išminties ir dvasinio stoicizmo, patriotizmo ir darbštumo, rinkdami ir užrašydami tautosaką, praeities istorijas. Pavyzdžiu visiems buvo J. Basanavičius. Liaudies ir inteligentijos vienybės reikšmės supratimas išugdė J. Basanavičių tikru, doru inteligentu.

Profesorius St. Šalkauskis kritikavo XIX amžiaus inteligentų kalves, Rusijos universitetus, dėl nenormalaus jų gyvenimo. Lietuvių inteligentų abejingumą tautinėms idėjoms prof. St. Šalkauskis įžiūrėjo rusų universitetų atmosferoje, kuri alsavo teoriniu nihilizmu, laisvės supratimu kaip atsipalaidavimą nuo bet kurių visuomenės drausmės ir tvarkos varžtų, religiniu abejingumu. Šitomis ydomis „neužsikrėtė“ J. Basanavičius. Maskvos universitete jis vadino save lietuviu, kataliku. Vaikystės ir jaunystės namų

Šio straipsnio autorė Silva Laurenčikaitė
J. Grikenio nuotr.

aplinka, žinių troškulys suformavo tvirtą charakterį ir išugdė valią. Meilė gimtajam kampeliui išaugo į meilę visai Tėvynei.

J. Basanavičiaus didžioji dauguma darbų turėjo reikšmę ne tik besikuriančiam Lietuvos mokslui, bet ir politinę svarbą. Tar- kim, trakų–frygų studija. J. Basanavičius šiame veikale tapatino baltų, dakų ir trakų kalbas. Šiandien už tai kalbininkai kritikuoja šią J. Basanavičiaus hipotezę, bet jos kategoriškai nepaneigia. J. Basanavičius ir šiuo darbu siekė tarptautinio lietuvių kalbos ir lietuvių tautos pripažinimo pasaulio mokslininkų tarpe. Turėdamas politinių tikslų, J. Basanavičius konsultavo 1900 metų Paryžiaus pasaulinės parodos organizatorius lietuvius, ruošusius lietuvių skyrių. J. Basanavičiaus tikslus inspiravo tikėjimas ir viltis, kad Europa atsigręš veidu į savitą lietuvių kultūrą. Visuomeniškumas ir tautiškumas spinduliuoja iš visų J. Basanavičiaus darbų ir veiklos. St. Šalkauskis ir A. Maceina, kurdami ateitininkijos pagrindus, pasinaudojo J. Basanavičiaus pradėtais darbais. Toliau statė pradėtą lietuvių mokslo ir kultūros rūmą.

J. Basanavičiaus asmenybės ir veiklos vientisumas — dvasingumas ir humanizmas — iškėlė šią figūrą šalia garbingiausiųjų ne tik XIX, bet ir XX amžiaus žmonių. Prie tokio J. Basanavičiaus populiarinimo prisidėjo dvasininkai, kurie mažai kritikavo J. Basanavičių. Kunigas M. Krupavičius net šitaip apibūdino: „Basanavičius Lietuvai — kas senovės žydams pranašai“ (Židinys, 1927 m., Nr.2).

Likimas lėmė, kad dirbu literatūros ir tautosakos institute, įsikūrusiame buvusiuose inžinieriaus Petro Vileišio rūmuose. Daug kas institute primena Joną Basanavičių: gyvas liudytojas bibliotekininkas Pranas Razmukas ir dailininkų sukurti J. Basanavičiaus portretai, rankraščiai ir nuotraukos, daktaro asmeniniai daiktai ir knygos. Tik dalinai prisiliečiau prie tų didelių ir brangių

KAS MUS ATSKIRS NUO KRISTAUS MEILĖS ?

CHIARA LUBICH

“Kas gi mus atskirs nuo Kristaus meilės”? (Rom 8,35).

Šv. Paulius čia kalba apie “Kristaus meilę” mums, bet ne apie mūsų meilę jam. Tačiau savaime suprantama, kad ir mes turime jį mylėti. Kristus mylėjo mus visą savo žemiškąjį gyvenimą. Jis atėjo mylėdamas ir atiduodamas save mūsų skurdžiai, vargingai ir nuodėmingai žmogystei. Dar daugiau, iš tos meilės jis mirė ant kryžiaus, kad sutaikytų mus su Tėvu ir pelnytų mums dovaną — Šventąją Dvasią.

Kadangi Kristus yra Sūnus, kurį Tėvas siuntė mus išganyti, ir jis yra viena su Tėvu, tai “Kristaus meilė”, čia minima, rodo taip pat ir Tėvo begalinę meilę pasauliui ir kiekvienam iš mūsų.

Jei Kristaus meilė mums yra tokia nepaprasta, tai krikščioniui nėra jokios priežasties būti susirūpinusiam, turėti baimę, ypač bijoti kančios, prarandant drąsą. Šv. Paulius kaip tik ir nori atkreipti į tai mūsų dėmesį.

Mes pasidarome baimingi, ypač kai jaučiamės vieniši prieš amžinojo gyvenimo

turtų, rašydama apie J. Basanavičių.

Svarbiausia, kas įsirežė atmintin — tai J. Basanavičiaus meilė tėviškei, lietuviškam žodžiui, žmonėms. Meilė Lietuvai. Ji, kaip gimtinės ažuoliukas, ilgainiui augo, šakojo. Visą gyvenimą šventas jausmas negeso. Sunkiausiais metais meilė gyvenimui subrandino darbo vaisius. Tik mylėdamas žmogus gali nuveikti tiek darbų, kiek jų atliko J. Basanavičius.

Ir šiandien J. Basanavičiaus balso aidui atsiliepia lietuvių mokslininko, ateitininko Arvydo Žygo ištarti žodžiai: “Pasaulis mus pažins pagal meilę”.

paslaptį, kai mus ištinka didesnės jėgos, negu mūsų žmogiškoji prigimtis gali pakelti, kai mus paliečia gamtos galybių reiškiniai, kai ištinka skausmingos gyvenimo sunkenybės ir sunkūs vargai (skurdas, ligos, mirtis). Šv. Paulius, atkreipęs į tai mūsų dėmesį, po to mini ir daugiau tų sunkenybių.

Apaštalas kaip tik ir nori pasakyti, kad mes niekada nesijausime vieniši, jei atsiduosime Dievo meilei, kurią jis parodė mums per savo Sūnų Jėzų Kristų. Juk Kristus ir Tėvas yra su mumis. Jei jie yra su mumis, mums nereikia bijoti. Jokia sunkenybė, joks grasinimas negali mūsų gąsdinti. Jokia pasaulio galybė negali sutrukdyti Dievo plano mus išganyti.

Kaip mes turėtumėm gyventi pagal čia mąstomus žodžius? Mus taip pat kartais gali prislėgti sunkenybės: įvairios žemiškos ir dvasiškos problemos, kurias gali sukelti mūsų silpnybės ar praeities nesėkmės. Mes taip pat galime patirti skausmą ir baimę, nematydami vilties, kai esame apsupti apgaulingo materializmo, prievartaujančio smurto ir moralės sunykimo. O matydami neteisingai sprendžiamas kai kurias socialines problemas, mes galime prarasti viltį ir netekti drąsos kurti teisingesnį pasaulį ir t.t.

Gyvendami pagal čia mąstomus žodžius, mes galėsime liudyti mūsų tikėjimą, kad Kristus myli mus ir yra su mumis, ir kad Tėvo meilė yra su mumis.

O jei Kristus ir Tėvas yra su mumis, tai savaime suprantama, kad ir mes taip pat turime būti su jais. Tada tikrai viskas bus mums įmanoma. Mums, krikščionims, buvimas su jais įpareigoja pirmiems gyventi pagal Jėzaus žodžius, o ypač pagal artimo meilės didįjį įsakymą.

Meilė, ypač tarpusavio meilė, gali mažinti visoki blogį mūsų bendruomenėje ir žmonijoje veiksmingiausiai.

Karai, diskriminacija, fanatizmas, socialinė nelygybė, ginčai išnyks, jei žmonės

PAŽAISLI —

SIELOS PALAIMA!

K. BUOŽYTĖ — BRUNDZIENĖ

Prabėgo jau keli dešimtmečiai, o aš kaip šiandien menu tuos studijų metus, kai prieš Šv. Velykas atsirasdavome Pažaislyje, kur studentams ateitininkams būdavo rengiamos rekolekcijos. Joms dažniausiai vadovaudavo tėvai marijonai Juozas Vaišnora ir Juozas Grigaitis. Menu, kaip šiandien, nes mano mažoji užrašų knygutė, kurią esu įpratusi nuolat paskaitinėti, primena anas geras nuostabias dienas. Rekolekcijos, kurias vadindavo uždaromis todėl, kad per jas gyvendavome rekolekcijų būstinėje, neišsivaikščiodavome, trukdavo tris dienas. Paprastai jos prasidėdavo šeštadienį vakare, baigdavosi antradienį per pietus. Po pietų turėdavome grįžti namo, ir taip suspausdavo širdį, kad jau reikia palikti tą palaimintą salą — Pažaislį.

Atvykusios būdavam apgyvendinamos vienuolių seselių celėse. Gaudavome visoms trims dienoms dienotvarkę. Viskas labai domindavo, pasijusdavome patekę į kitą

gyvens tarpusavio meilėje plačia apimtimi. Jei mes atsiduosime Tėvo ir Kristaus meilės veikimui, pasaulis galės būti transformuotas pagal Dievo planą. Tada vienybė, broliškumas ir taika visuomeninėse grupėse ir tautose bus galima. Tada bus įmanoma turėti ir švaresnį, sveikesnį bei teisingą pasaulį.

Bet mes turime pradėti nuo savęs, gerai atlikdami savo dalį ir su meile kitiems tai daryti.

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*

pasaulį. Visa vienuolyno aplinka dvelkė ramybe, tvarkos ir grožio įsikūnijimu, ir juo toliau, tuo labiau tas įspūdis stiprėjo.

Pirmiausia mus paveikdavo ta aplinkos rimtis. Visur tylu, nei tartas balsu žodis, nei einančiųjų žingsniai nesudrumsčia susikaupimo. Negirdėti nei veriamų durų, nei jokio kito garso, rodos, visai išsijungdavom iš kasdienio gyvenimo. Toje ramybėje ir pačios surimtėdavom; siela pakildavome arčiau dangaus.

O įspūdingiausiai ramybę pajusdavom, kai vos atvykusioms pirmą vakarą būdavo teikiamas bažnyčioje palaiminimas Švč. Sakramentu. Tada jau tikrai pajusdavom tą palaimintąją ramybę, kuri mus lydėdavo visą buvimo laiką.

Bažnyčioje vienuolės dar labiau susikaupusios, dar tyliau šnarėdavo jų rūbų klostės, jos, atrodo, ne eidavo, o plaukdavo, kojomis neliesdamos žemės. O giedojimas! Niekąp nesuprasi, iš kur jis sklinda. Jokių vargonų, tik nuostabiai švelnus balsas lyg iš dangaus aukštybių ateina ir tiek. Nuostabios tylos paverpta, atsimenu neišdrįsdavau nei galvos pasukti, kad ji nesugirdždėtų, žvelgiant, iš kur sklinda tie dyvini giesmės garsai. Ilgiau pabuvus, vis dėlto pavyko sužinoti, kad tai seselės Margaritos nuostabūs giedojimas.

Per šv. Mišias palaimingoje susikaupimo tyloje išgirsti melodingą vos girdimą varpelio aidą, tik aidą, jis praneša, kad jau artinasi svarbiausias šv. Mišių momentas — Perkeitimas su pakylėjimu. Ir vėl nematomoji tylos jėga paklupdo tave, rodos, taip arti Dangaus vartų. Ir pamaldoms pasibaigus dar ilgai klūpi ir gyveni ta vizija — kurgi tu esi? Danguje ar žemėje?

Grižtame į buitį. Susėdame prie ilgiausių stalų, — tiek mūsų daug. Kad nors koks garselis sutrukdytų tas maldas, kurias visada skaitydavo prie sienos prisiglaudusi tokia jauna, jauna seselė. Atrodo, ir čia mus gaubdavo ta spengianti tyla, bijodavai, kad laikomas rankoje šaukštas nepaliestų garsiai lėkštės krašto.

Dabar dažnai pagalvoju, ar šių dienų jaunimui teks kada patirti tą nuostabų buvimo Pažaislyje jausmą. Tikiu. Kiek daug sielų pakiltų aukštyn! Tikiu!

Skaitydama anuos užrašėlius, aptinku minčių, kuriomis norėčiau pasidalyti su jaunaisiais skaitytojais. Man atrodo, ir šiandien labai aktualūs tėvo J. Vaišnoros apmąstymai:

Gyvenimo filosofija — gyvenimo priežasčių ieškojimas padeda žmogui surasti savo tikslą. Jei žmogus neturėtų aukštesnio paskyrimo ir tikslo, gyvenimas būtų beprasmiš. Gal kartais to tikslo aiškiai ir tiksliai neatspėjame, bet juk žmogaus Kūrėjas Dievas jo nepalieka be tikslo. Kuo daiktas kilnesnis, tuo ir tikslas kilnesnis. Tikslas visuomet esti aukštesnis už patį subjektą. Žmogaus tikslas irgi turėtų būti aukštesnis už patį žmogų. Ne patys sukuriame savo buvimą, ne mes visatoje aukščiau, — dar yra angelai ir Dievas, taigi negalim būti sau tikslas. Juo labiau negali būti mūsų tikslu žemesni už žmogų sutvertieji dalykai.

Visas žmogaus gyvenimas vienaip ar kitaip sutelktas į laimės troškimą. Galime tad sakyti, kad mūsų gyvenimo tikslas — laimė. Bet kur toji laimė randama? Vieni jos ieško vienur, kiti — kitur. Jau senovėje buvo sakoma, jog filosofai šiuo klausimu pasidalijo į 300 nuomonių. Žmogaus prigimtis viena, ir tas gėris, kuris tikrai pasotintų jo laimės troškimą, tegali būti vienas. Nepataikys į laimę tie, kurie eina šunkeliais, daug privargs, kurie eina zigzagais.

Tuštybių tuštybės ir viskas yra tuštybė, išskyrus Dievą mylėti ir Jam tarnauti (Tommas Kempietis).

Kas ieško garbės, nėra laisvas nuo ambicijos, o ji sugadina protą ir širdį. Tarpama savo ambicijos vergu. Kas trokšta turto, tam niekad jo nebūna gana, o visokie malonumai greit apkarsta ir palieka tuštumą. Tikroji mūsų laimė yra ne ką nors turėti, bet kuo nors būti. Būti kilniu žmogumi ir Dievo draugu.

Dievas — visų dalykų tobuliausias šaltinis, Dievas yra mūsų tikslas, būti Dievo draugais yra mūsų laimė.

Kitoje konferencijoje Tėvas Vaišnora kalba jau apie moters paskirtį. Moteris nėra vyro kopija nei jo reikalavimų ir geismų vergė, o panaši į jį bendradarbė ir pagalbininkė.

Ką reiškia būti pagalbininke? Kasdieniuose reikaluose būti pagalbininke — to per mažą. Pagalba turi būti daug tauresnė:

Moteris — tiesos pasaulyje įkvėpėja, moteris — meilės pasaulyje įkvėpėja, moteris — dorybės pasaulyje įkvėpėja.

Tai trys būtini dalykai pasaulio atgimimui.

Iš moters tauta laukia daug didelių dalykų, — sakė italų poetas Leopardis.

Iš moters Dievas ir Bažnyčia laukia daug didelių dalykų, — papildė popiežius Pijus XI.

Įkūnytoji amžinoji šviesa į pasaulį ateina per moterį.

Per moterį Kristus atėjo į šį pasaulį, ją pasirinko savo įsikūnijimo ir atpirkimo bendrininke. Moters paskirtis šeimoje ir tautoje — šviesti Kristaus tiesą ir šildyti Jo meile. Tai padaryti gali tik giliai ir gyvenimiškai tikinti moteris.

Tėvo J. Grigaičio apmąstymai išplaukdamo daugiau iš mums rūpimų auklėjimosi, rengimosi gyvenimui klausimų. Štai keletas jų:

Mūsų susibūrimo Pažaislyje tikslas — gražinti mus sau pačiam: kas netvarkinga — sutvarkyti, kas gera — pagerinti. Meilės ugnimi apvalyti savo širdis.

Pasakyk, ką tu myli, o aš pasakysiu, kas tu esi. Meilė gali žmogų paversti angelu, bet ta pati meilė gali jį padaryti demonu.

Šalutinės žmogiškosios meilės turi sutapti su didžiosios Dievo meilės keliu, bet nebūti jos stabdžiais.

Meilė skiriasi nuo pomėgių. Tikrai mylint, prisitaikoma prie mylimojo asmens,

o tendencija jį sau palenkti — jau tik pomėgis.

Meilė yra jėga, kuria mes visa savo būtybę veržiamės prie mylimojo. Ji išjudina mūsų gyvybines jėgas ir sugebėjimus, keičia mūsų veiklą, kad suteiktų džiaugsmo mylimajam.

Meilė nuteikia mus veikti. Iš meilės padaryti darbai grįžta į tą meilės ugnį, kuri dar karštesnė darosi, o nuveiktieji darbai tampa lyg kuru, kuriuo dega meilės ugnis.

Žmogus eina tuo ar kitu keliu, vedamas meilės jėgos, jis niekada negali lengvapėdiškai žaisti savo meile. Meilė turi būti akyla, neturi griebti, kas po ranka papuola. Meilė dosni. Argi motina prie savo sergančio kūdikio lovelės skaičiuoja nuovargio valandas? O ne, ji tik rūpinasi savo mylimajam vaikeliui padėti.

Esmingas meilės bruožas — gerbti vienas kitą. Suvesti meilę į fiziologiją — tai nužudyti meilę. Žmogus turi save vertinti ir nusigręžti nuo šlykštybių. Dora savigarba reikalauja, kad mergaitė būtų atspari vyrų užmačioms, žeminančioms jos garbę.

Kaip atskirti simpatiją nuo meilės? Simpatija — egoistiška, pavydi, linkusi savintis: kad tik su manim kalbėtų, su niekuo kitu nesusitiktų. Simpatija dažniau būna tarp kontrastinių temperamentų žmonių, meilė — tarp panašių. Panašumai įgalina užmegzti kontaktą, o skirtingumai leidžia praturtinti vienas kitą.

Simpatija gali patarnauti meilei. Jei žmogų gerai pažinsi, atsiras noras patikti ne vien išore, bet nuoširdumu, tada bus meilė išvaduota iš siaurumo, pavyduliavimo.

Tikras džiaugsmas — kilnios meilės žiedas.

Moteris turi būti ne vien stalo ir miegamojo, bet daug labiau gyvenimo draugė.

Šeimos meilės židinys moters širdyje.

Melskimės, kad gyvenimo srovė mūsų laivelio nesutriuškintų ar kur ant seklumos neišverstų.

Kilnus vyras niekada neišnaudos moters silpnesnės padėties ar silpnumo momento.

ŠV. IGNACAS

IR TIKINČIOJO DVASINIS GYVENIMAS

P. Daugintis, S. J.

Šiomet sueina 450 metų nuo Jėzuitų vienuolijos arba Jėzaus draugijos įsteigimo (1540). Ateinančiais metias švęsime 500 metų sukaktį nuo Jėzuitų įsteigėjo šv. Ignaco gimimo (1491 m). Tai bus sukaktuviniai jėzuitų metai, kurie oficialiai prasidėjo jau šių metų rugsėjo mėn. 27 dieną Loyoloje, Ispanijoje, ir tęsis iki ateinančių metų liepos mėn. 31 d., šv. Ignaco šventės.

Šv. Ignacas savo išpūdinga asmenybe, raštais, žodžiais ir ypač rekolekcijomis labai praturtino tiek jėzuitų, tiek ir kitų kunigų bei vienuolių dvasinį gyvenimą. Jo įtaka dar ir dabar tebėra stipri.

Šiuo rašiniu norėtume skaitytojus su pažindinti su šv. Ignaco dvasingumu (spirituality) ir jo praktišku pritaikymu, kad

skaitytojai galėtų juo pasinaudoti, norėdami ne tik sustiprinti savo dvasinį gyvenimą, bet siekti net ir didesnių jo aukštumų.

Dvasinis gyvenimas

Nelengva nusakyti, kas yra tikinčiojo dvasinis gyvenimas. Gal galima jį aiškiau suvokti, palyginant su dviejų gerų bičiulių vidujiniais pergyvenimais ir jausmais. Gal dar geriau jį palyginti su vyro ir žmonos vidiniu gyvenimu. Juodu pirmiau tik iš tolo vienas kitą pažino ar buvo tik girdėję apie vienas kitą. Susidarius palankioms aplinkybėms, jie vienas kitą artimiau pažįsta, pamėgsta. Jūdviejų ryšiai vis plėtėja ir tampa draugiška meile ar tikru išsimylėjimu. Toji meilė apima visą jūdviejų gyvenimą,

Pasibučiavimas leistinas tada, kai nestumia į neskaistybę. Lengvabūdiški bučiavimaisi nuvertina šį didelio nuoširdumo ženklą, mažina atsparumą aistroms.

Savo apmąstymus tėvas Grigaitis baigia mintimis apie maldą ir optimizmą: krikščioniškosios dvasios pagrindinis tonas — saikingas optimizmas, kylantis iš blaivaus žvilgsnio į pasaulį ir pasitikėjimo Dievu. Žmogus, kuris moka melstis, visada yra optimistas.

Menu, kaip iš apmąstymų kildavo klausimai, o iš mūsų duodamų klausimų — apmąstymai. Dienos, praleistos Pažaislio vienuolyne, mums, studentėms, praturtindavo dvasinį pasaulį ir duodavo daug stiprybės kasdieniniuose gyvenimo vingiuose.

Taip pat ir gimnazijose veikdavo kape lionų globojami religiniai būreliai, kurių

iniciatyva keliskart per metus būdavo kviečiami autoritetingi kalbėtojai, pateikiantys panašių apmąstymų — konferencijų įvairiomis religinėmis ir kitomis gyvenimiškomis saviuoklę liečiančiomis, jaunimui rūpimomis temomis.

Ir pagalvoju: ar negalėtume tokių apmąstymų jaunimui surengti ir dabar? Kol neturime vienuolynų, rekolekcijų namų, tokios religinio bei auklėjamojo turinio konferencijos galėtų vykti bažnyčiose, mokytojų ar moksleivių namuose, kur didžiulės salės dažnai stovi tuščios ir dar nelabai žinoma, ką jose veikti. Galėtų imtis iniciatyvos moterų sambūris "Caritas", dvasininkija ir kviesti kartą per savaitę laisvai ateiti moksleivius, studentiją ir visą kitą jaunuomenę. Kiek būtų naudos bręstančiajai kartai!

teikia daug pasitenkinimo, džiaugsmo, kažkokios visą žmogų pasotinančios laimės...

Panašiai yra ir su tikinčiojo religiniu, dvasiniu gyvenimu. Pradžioje jis būna tik įprastinis Dievo pagarbinimas, padėka, atsiprašymas ar prašymas. Daugumui jis toks ir pasilieka. Tačiau kiti siekia jį sustiprinti. Vieni tai vykdo iš lėto, kiti trumpu laiku pasiekia ir pajunta gilią Dievo patirtį — artimai pažįsta Dievą, jaučia jo didybę, gerumą, meilę gailestingumą ir savo menkumą jo akivaizdoje. Tą patirtį žmogus stengiasi palaikyti, plėsti, gilinti, iki palengva ji apima visus tikinčiojo dvasios pasireiškimus, net sąmoningai atliekamus fizinius veiksmus. Kaip tų minėtų sutuoktinių vidujinis gyvenimas, taip ir tikinčiojo dvasinis gyvenimas yra žmogaus asmenišką bendravimą su Dievu. Tai yra tvarinio dvasios santykiavimas su begaliniu Dievu tikėjimo, vilties, meilės ir kitokiais aktais. Trumpai tai išreiškiama žodžiu *dvasingumas*.

Toks dvasinio gyvenimo ar dvasingumo nusakymas, be abejo, yra aprašomasis. Šiaip dvasingumas yra krikščioniškojo tikėjimo mokslo teoretinis ar praktinis pritaikymas vadovauti krikščioniui, siekiančiam savo krikščioniškojo gyvenimo tobulumo čia ir anapus. Šv. Ignaco arba jėzuitiškasis dvasingumas yra tas pats krikščioniškasis dvasingumas tik su kai kuriais šv. Ignaco labiau iškeltais bruožais, t.y. kristocentriškumas, gyvenimas Kristaus karalystei ir didesnei Dievo garbei, paklustant Šv. Dvasiai, vienybėje su tikinčiųjų bendrija, Bažnyčia.

Šv. Ignaco Dievo patirtis pradžioje buvo menka. Inigo Loyola, basų bajoro sūnus, savo religines praktikas jau ir suaugęs atlikdavo gana paviršutiniškai. Vadovaudamas Pamplonos pilies gynimui, Inigo buvo sužeistas. Sveikdamas norėjo ką nors paskaityti. Prašė anų laikų riterių nuotykių aprašymų ir meilės romanų, bet ten jų nebuvo. Jam davė paskaityti šventųjų gyvenimus (Jokūbo de Voragine "Flos sanctorum",

Ludolfo Sakso "Kristaus gyvenimą"), o kiek vėliau Tomo Kempiečio "Kristaus sekimą". Jį sužavėjo šventieji, tie Kristaus karžygiai, ir Jėzaus Kristaus asmenybė. Pradėjo apie tai mąstyti, melstis — ir taip tas riteris, karys visiškai atsivertė prie Dievo. Jis pasiryžo tapti Kristaus Valdovo kariu ir karžygiškai pasižymėti jo tarnyboje, kaip tie šventieji.

Paskui jis paliko Loyolos tvirtovę, bajorišką gyvenimą ir išėjo kaip neturtėlis garbinti Dievo ir tarnauti Kristui. Griežtomis atgailomis, ilgomis maldomis, tarnavimu ligoniams, o greitai ir Dievo jam suteiktomis gausiomis malonėmis bei vizijomis jis palyginti trumpu laiku (per porą metų) pasiekė aukšto laipsnio dvasingumą.

Nėra čia nei galimybės, nei reikalo plačiau aprašyti tolimesnį šv. Ignaco gyvenimo ir dvasingumo išsivystymą. Reikėtų tik pažymėti, kad didelį dvasinio gyvenimo pažinimą ir savo kelią prie Kristaus sugėbėjo perduoti kitiems. Tai padarė, mokydamas pirmuosius savo draugus, būsimus jėzuitus, vesdamas jiems dvasines lavybas — rekolekcijas, pamokydamas duoti rekolekcijas kitiems, surašydamas savo patirtį ir žinias į "Dvasines lavybas", "Konstitucijas", "Autobiografiją", "Dvasinį dienoraštį" ir daugybę laiškų jėzuitams, dvasininkams, vienuoliams ir pasauliečiams.

Tad yra galima ignacišką arba jėzuitišką dvasingumą pažinti ir juo pasinaudoti savo bei kitų sielų gerovei. Šiuo klausimu yra daug literatūros, taip pat jėzuitai ir kiti dvasininkai dažnai veda šio pobūdžio rekolekcijas. Šiame rašinyje mėginsime trumpai parodyti šv. Ignaco metodą arba rodomą kelią į didesnę Kristaus patirtį ir į gyvą asmenišką dvasinį gyvenimą.

Pradedančiojo tarpsnyje

Šv. Ignaco metodu atliekantiems dvasines lavybas, o taip pat ir kitiems, pradedantiems ar norintiems sustiprinti savo dvasinį gyvenimą, reikali pirmiausia svarstyti

du faktus: 1. *žmogus yra sutvertas Dievą garbinti*; šv. Ignaco rekolekčių knygelėje tai vadinama "principas ir fundamentas". "Žmogus yra sutvertas garbinti Dievą, jam pagarbą reikšti, jam tarnauti ir taip savo sielą išganyti; visa kita yra sukurta žmogui, kad jis viskuo naudotųsi tiek, kiek reikia".

Tai svarstyti žmogus yra skatinamas Kūrėjo Dievo ir gausybės jo kūrinių aki-vaizdoje. Žmogus pasijunta esąs Dievo tvarinys, nuo Dievo visiškai priklausomas, tačiau galįs naudotis visais kitais kūriniais tiek, kiek jam reikia. Gera apie tai pagalvo-jus, beveik savaime kyla didžiulė nuostaba visagaliu Dievu, jo galybe, išmintimi ir didingu tėvišku dvilypiu Kūrėjo planu: jį garbinant, jam dėkojant ir tarnaujant, būti pačiam tvariniui laimingam šioje žemėje ir danguje, t.y. išganyti savo sielą amžinai laimei su Dievu.

2-as faktas: žmogus yra *nenubaustas išgelbėtas nusidėjėlis*. Toliau žmogus yra skatinamas apsvarstyti trejopą nuodėmę: an-gelų, pirmųjų tėvų ir bet kokio žmogaus, kuris tik už vieną nuodėmę buvo pasmerk-tas į pragarą. O kiek nuodėmių jis pats yra padaręs! Užtenka tik mintimis perbėgti visą savo gyvenimą... Mąstydamas jis įsivaiz-duoja esąs prie pragaro bedugnės kranto stovinčio kryžiaus... Tikintysis suvokia, kad jis nenubaustas tik dėl nukryžiuotojo Jėzaus Kristaus, dėl Dievo Sūnaus baisios kančios nuopelnų, už jį pasiaukojusio iš meilės. Tad tikinčiajam kyla didelis dėkingumas, gai-lestis už savo nuodėmes, atsiprašymai už įžeidimus, nuoširdi meilė išganytojui, taip pat ir klausimas: "O ką aš darau ar darysiu, norėdamas atsidėkoti mano Išganytojui?"

Tie aiškiai apsvarstyti du faktai labai turėtų paveikti rekolekčių dalyvį. Čia prasideda žmogaus dvasios kreipimasis į Dievą, padėka, garbinimas, gailestis... Ir Viešpats Dievas į tai visada atsiliepia vie-naip ar kitaip teikiamu sąžinės palengvėjimu, ramybe, baimės pašalinimu, davimu pajusti, kad kaltė atleista, kad jis yra vėl mylimas

Dievo vaikas. Tai jau yra žmogaus dvasios egzistencialus gyvybiškas bendravimas su Kūrėju Dievu ir jo Sūnumi, mūsų Išgany-toju. Tai yra ir asmeniška Dievo patirtis.

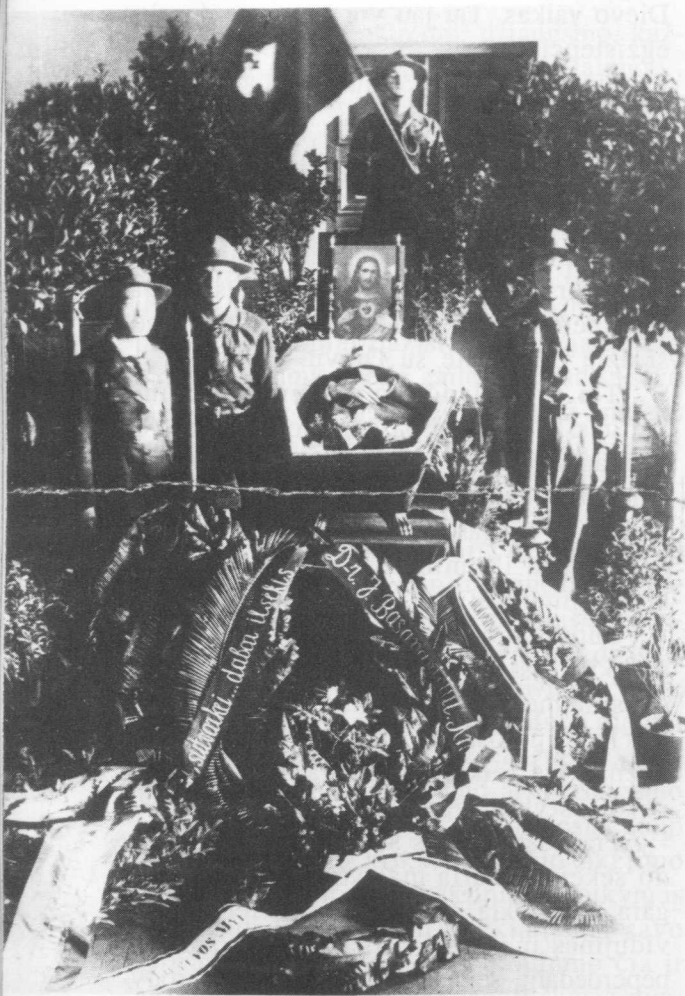
Dažnais Dievo Sutvėrėjo didybės, geru-mo ir gailestingumo apmąstymais, savo menkystės ir bjauraus nuodėmingumo per-gyvenimais tas asmeniškas pažinimas vis didėja ir plėtėja, Dievo patyrimas gilėja. Taip pereinama į asmenišką pažintį ir nuo-širdžią draugystę su Dievu.

Tai pradedančiojo dvasinį gyvenimą tarpsnis. Po jo eina pažengusiojo ir tobulybę siekiančiojo tarpsniai. Dvasinio gyvenimo žinovai pirmąjį tarpsnį dar vadina valymosi keliu (via purgativa). Po jo eina apšvietimo kelias (via illuminativa), ir pagaliau su-sivienijimo kelias (via unitiva).

Suprantama, tie tarpsniai nėra vienas nuo kito aiškiai atskirti. Dažnai ir pažengęs dvasiniame gyvenime atkrinta į nuodėmę, o ir vienijimosi bei tobulybės siekiantysis dažnai yra reikalingas atgailos, pvz., dėl savo tuštybės, egoizmo...

Pradedantiesiems šv. Ignacas ir jo meto-do sekėjai pataria mąstyti apie mirtį, pra-garą, skaistyklą, dangų; taip pat reikia daug vidujinės ir išorinės atgailos, tik, žinoma, neperdedant, sekant nuodėmklausio nurody-mais.

Tas gyvai jaučiamas noras Dievui at-sidėkoti ir prisiminimas klausimo "ką aš darysiu" ragina pradedantįjį daryti atgailą už savo ir kitų nuodėmes. Pradedantysis yra skatinamas įprasti pašalinti nuodėmių priežastis, nugalėti save, savimylą, kūniš-kumą, išdidumą ir iš jų kylančius blogus veiksmus, įpročius, ydas, nusiteikimus. Užtat reikia stengtis apgalvotai ir sis-temingai jų atsikratyti. Tai daroma rimtu pasiryžimu, malda, kasdieninėmis pastan-gomis, ypač ypatingąją sąžinės sąskaita, t.y. pirmiausia reikia pasirinkti, kokios ydos, kokios nuodėmės norima labiausiai nusi-kratyti; paskui vidurdienį ir vakare peržvel-gti praėjusį pusdienį ir pažiūrėti, kiek kartų

Skautai garbės sargyboje prie Basanavičiaus karsto Vilniaus katedroje

J. Grikenio nuotr.

buvo nusikalsta, kaip dažnai buvo į tą ydą atkrista; pasiryžti kitą dieną tą skaičių sumažinti. Panašiai galima daryti, norint patobulinti kokį nors gerą įprotį ar dorybę, pvz., bendravimą su Dievu, paklusnumą, kuklumą, artimo meilę, kantrybę, ištvermę... Reikia stengtis, kad kiekvieną dieną vis dažniau ir efektyviau kokia norima dorybė pasireikštų.

Pažengusiųjų kelias

Šio rašinio pradžioje minėtų dviejų bičiulių draugystėje tai būtų pastangos vis labiau pažinti kito asmenybę, jo siekius ir bandyti padėti juos įgyvendinti. Tikinčiojo draugystėje ar bendravime su Dievu — tai pastangos vis labiau pažinti Dievą ir mūsų Išganytoją Jėzų Kristų, suprasti jo planus ir prisidėti prie jų įvykdymo. Tam tikslui šv. Ignacas pateikia puikų mąstymą ar kontempliaciją apie *Karalystę* (De Regno). Jaunas valdovas sušaukia savo didikus ir pavaldinius. Jis kviečia juos į kovą — užkariauti visą priešų šalį. Visi su juo valgysią tą patį maistą, su juo kartu vargsią dieną ir budėsia naktį. Tačiau kartu su juo dalyvausią ir pergalės triumfe. Palyginimui su tokiu žemišku valdovu tuoj pristatomas Kristus, amžinasis Valdovas. Jis sukviečia savo apaštalus, mokinius ir kitus. Jiems kalba apie savo užmojų užkariauti visą pasaulį, nugalėti visus priešus ir taip įžengti į Dievo Tėvo garbę. Visi turės drauge su juo vargti, kovoti, bet taip pat dalyvaus ir garbėje drauge su juo. Visi pasisiūlo stoti kovon, bet norintieji labiau pasižymėti amžinojo Valdovo tarnyboje prižadės dar daugiau: kovoti su savo kūniškumu, savimeile, pasaulio vilionėmis, būti visuomet su savo Valdovu, sekti jo pavyzdžiu, drąsiai pakeičiant visokius sunkumus, įžeidimus, pažeminimus, neturtą.

Ir jis, tas Jėzaus išgelbėtas nusidėjėlis, jaučiasi pakviestas ir siūlosi prisidėti prie Kristaus vedamos kovos išgelbėti jo ir kitų sielas iš priešo ir išplėsti Dievo karalystę. Tokiu būdu jis nori parodyti Kristui savo dėkingumą, ištikimybę ir didžiadvasiškumą. Čia jis kalba maldą "Kristaus siela, pašvęsk mane" arba šv. Pranciškui Ksaverui priskiriamą "Amžinasis Žodi, viengimis Dievo Sūnau, išmokyk mane didžiadvasiškumo..."

Po šio mąstymo rekolektantas turi atlikti mąstymus ir kontempliacijas (t.y. ne tiek mąstoma, kiek įsižiūrima į asmenų išvaizdą,

elgesį, žodžius ir t.t.), kuriose pamatoma ir suprantama, kaip iš tikrųjų kilniai amžinasis Valdovas elgėsi. Tai aiškiai matyti mąstant apie įsikūnijimą, gimimą dideliame neturte, vargą Egipte ir Nazarete. Tai matyti ir iš Jėzaus veiksmų, žodžių, mokymų ir iš viso jo viešojo gyvenimo, gydant žmones, gelbstint nusidėjėlius.

Žinoma, šiuo apšvietimų ir pažengusiojo dvasiniame gyvenime tarpsniu reikia norėti ir stengtis įprasti daugiau bendrauti su Dievu Tėvu maldoje ir gyvenime, drauge su Jėzumi, Vyriausioju Kunigu, aukoti šv. Mišias, priimti sakramentus ir dalyvauti Kristaus mistinio Kūno-Bažnyčios veikloje.

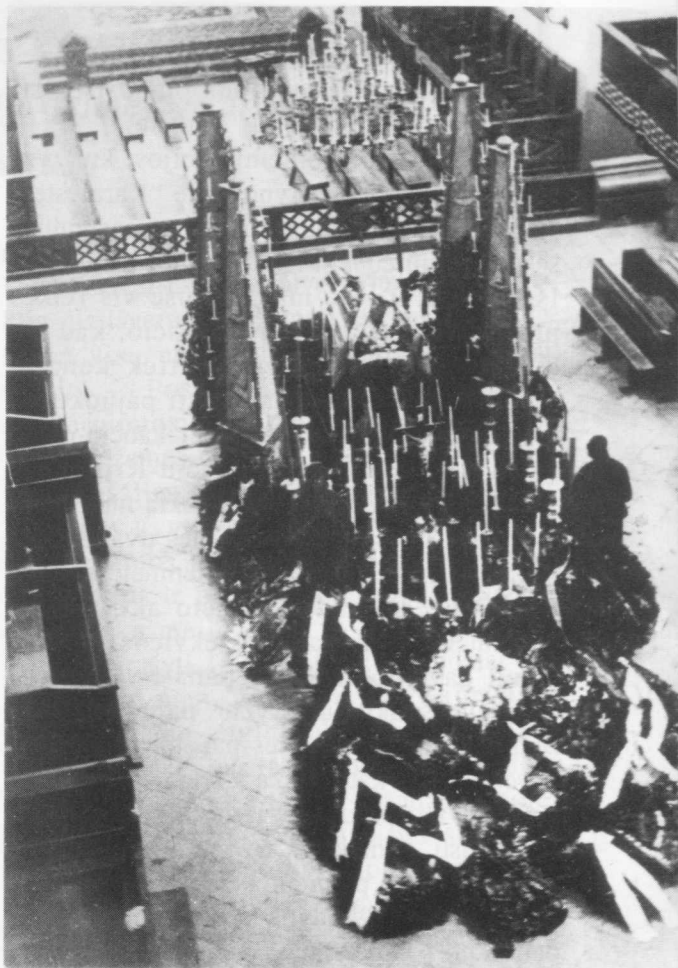
Anksčiau minėti svarstymai, mąstymai, girdimi pamokslai ir konferencijos suteikia tikinčiojo protui daug galimybių gauti naujų apšvietimų, išvalgų, naujų įvaizdžių, tikėjimo tiesų sušvitimų, šviesių tikėjimo ir doros pavyzdžių.

Tobulybės siekiančiųjų tarpsnis

Į šį tarpsnį arba vienijimosi kelią vieni ateina greičiau, anksčiau, kiti — lėčiau, vėliau, dar kiti labai vėlai jį teatranda, o kiti visai nenori atrasti. Tai priklauso nuo tikinčiojo pastangų, aplinkybių, didžiadvasiškumo. Dievas nori, kad visi jo vaikai taptų šventi (plg. Ef 1,4, Mt 5,48), ir Bažnyčia moko, kad visi gali ir turi siekti krikščioniškojo gyvenimo tobulybės (plg. II Vatikano susirinkimo konstituciją "Bažnyčia", Nr. 39,40).

Šv. Ignacas skatina rekolektantą tobulybėn gražia įvadine kontempliacija "Dvi vėliavos". Blogųjų vadeiva Liuciferis, subūręs apie save piktašias dvasias, skatina jas suvedžioti žmones į turtų geidimą, tuštybę, puikybę ir visas kitas ydas. Jas išsklaido po visus kraštus, neaplenkdamas jokios vietos, jokio asmens.

Priešingai, gerųjų aukščiausiasis Vadas Kristus, sukvietęs aplink save visus apaštalus, savo mokinius ir draugus, juos ragina mokyti ir patraukti žmones siekti neturto,

Basanavičius pašarvotas Vilniaus katedroje
J. Griekienio nuotr.

pažeminimų, nuolankumo ir visų kitų dorybių. Juos išsiunčia į visą pasaulį mokyti ir skelbti šventojo mokslo, vedančio į tikrąjį gyvenimą. Rekolektantas labai raginamas prašyti dangiškąjį Tėvą ir Jėzų Kristų, užtariant jo Motinai Marijai, priimti jį po savo pažeminimų ir nuolankumo vėliava. Reikia to prašyti vien dėl to, kad sektų Jėzų, būtų kiek panašesnis į savo Valdovą Kristų. To siekti iš pagarbos ir meilės Jėzui, kuris dėl mūsų išganymo tai pasirinko, palikdamas mums pavyzdį tokio didžiadv-

siškumo ir tokios kovojimo strategijos prieš šėtoną ir tokio nuostabaus plano išplėsti Dievo karalystę žmonių širdyse.

Tuoj po šios kontempliacijos, kuri yra lyg koks tęsinys mąstymo apie "Karalystę", rekolektantas Kristaus kančios apmąstymuose turi įsižiūrėti į savo kenčiantį, paniekintą Išganytoją. Tuose mąstymuose vis reikia prašyti susigėdijimo ir gailesčio, kad tik dėl jo nuodėmių Viešpats tiek kenčia. Reikia maldauti malonės būti pajuoktam, pažemintam, jausti skausmą ir kančią drauge su pajuokiamu, kenčiančiu Kristumi.

Vėliau padeda palaikyti tokią nuolankumo, didžiadvasiškumo ir meilės dvasią savo nuodėmių prisiminimas kasdieninėje sąžinės sąskaitoje, kalbant gailesčio aktą, prisimenant Kristaus kančią kiekvieną penktadienį, gavėnios metu ir pan.

Daug sunkumų, kryžių, pajuokų ir pažeminimų tikintysis turės pakelti, norėdamas gyventi tikrą, katalikišką gyvenimą tarp kitų žmonių, kurie, kartais ir be blogos valios, gali įžeisti, paniekti, nužeminti. Jeigu visa tai bus ramiai priimama be jokio kartėlio, tai labai padės vienytis su Kristumi ir tapti panašiam į kenčiantį, pažemintą Išganytoją ir tokiu būdu prisidėti prie jo vykdomo sieklų gelbėjimo bei tobulinimo.

Meilės dvasia

Atrodo, kad visa tai vykdyti tikrai yra sunku, o kitam pasirodys visai neįmanoma. Bet prisiminkime, kiek du geri draugai ar vienas kitą tikrai mylintis sutuoktiniai padaro, pakelia ir iškenčia vienas dėl kito! Ir tai jie daro dažnai su džiaugsmu. Jiems tai nėra sunku, nes viską daro iš meilės, viską mato mylinčiojo akimis.

Tad ir šv. Ignacas tokiam bendravimui tikinčiojo su Dievu ir Išganytoju palaikyti ir dvasiniam gyvenimui išplėtoti pateikia rekolektantui meilei pasiekti kontempliaciją — "Contemplatio ad amorem". Stojus Dievo ir jo angelų bei šventųjų akivaizdon, prisiminti visas iš jo gaunamas dovanas:

medžiagines, gyvybines, kultūrinės, gamtines bei antgamtines. Jos yra jo paties paruoštos, jo tėviškos Apvaizdos tvarkomos. Už jas tikintysis dėkoja Kūrėjui, stebisi jomis ir jų Davėju.

Tikintysis į tokią meilę mėgina bent kiek atsiliepti — atsidėkoti savo dovanėlėmis, pastangomis, darbais, aukomis ir savęs paties atidavimu. Jis viską jam atiduoda ir prašo priimti ("Summe, suscipe") savo protą, atmintį ir valią, visas jėgas, viską, ką jis turi. Prašo, kad jam Viešpats duotų tik savo malonę ir meilę — to bus jam gana!

Tikintysis nori savo tikrą meilę išreikšti ir aktyviai, sakysime, iš meilės Dievui gerai atlikdamas uždėtas ar prisiimtas pareigas, įvairiausius kūno ir dvasios gailestingumo darbus ir kitaip apaštalaudamas. Taigi reikia būti aktyviu kontempliacijoje, bet taip pat ir aktyvioje veikloje neužmiršti maldos, prašant Dievo pagalbos, viską aukojant iš meilės jam ir už sielas.

Taip veikiant, mąstant, meldžiantis, palengva prieinama prie to, ko moko šv. Ignacas: visuose dalykuose ieškoti ir visur rasti Dievą, jausti jo gerumą, išmintį, galybę, artumą.

Be to, reikia leistis Šv. Dvasios būti pamokomam. Prie tokio dvasinio gyvenimo prieiti, žinoma, būtina reikia didelės Šv. Dvasios pagalbos. Ji mielai norinčiam ją teikia. Nors šv. Ignacas apie atskirą Šv. Dvasios garbinimą, apie maldas į ją, apie bendradarbiavimą su jos dovanomis nekalba, bet daug sako apie norą būti pamokomam Šv. Dvasios apšvietimais, valios paraginimais, taip pat per sąžinės balsą, skaitant Šv. Raštą ar kitas knygas, dvasios vadovo, nuodėmklausio ar vyresniojo nurodymais.

Šv. Ignacas plačiai aiškina, kaip išmokti atskirti įvairių dvasių (gerų ar blogų) įtaką ("discernment of spirits"). Žmogui dažnai ateina įvairių minčių, norų ką nors daryti, veikti, vienaip ar kitaip pasielgti. Tos mintys gali būti iš geros ar blogos dvasios. Tad yra didelis "menas" sugebėti atskirti, iš kur

TIKĖJIMO IR LIETUVYBĖS ĮTAKA MANO GYVENIMUI

Suaugusiųjų konkurse V-tą premiją laimėjęs rašiny

BERNADETA MILIAUSKAITĖ-HARRIS

Dažnai pagalvoju, koks būtų mano gyvenimas, jeigu būčiau gimęs ir augęs kitame krašte. Pasaulis yra pilnas įvairių žmonių ir gyvenimo būdų, iš kurių lietuviai ir jų kultūra sudaro mažą dalelę. Nors Lietuva yra maža, ji yra perėjus didelį skausmo kelią. Reikalinga žmonių iškelti jai padarytas skriaudas ir jas atitaisyti. Kadangi gimiau lietuviškoje šeimoje, jaučiu pareigą padėti mano tėvų žemei. Kadangi gimiau Amerikoje, turiu ir antrą pareigą — išlaikyti lietuviybę svetimam krašte. Šių pareigų atlikimas neįmanomas be tikėjimo.

Tikėjimas ir lietuviybė ejo ir eina kartu. Tai rodo mūsų literatūroje gausus skaičius kunigų rašytojų. Jų mintys yra naudingos man šiandien, nes paskatina uoliau įgyvendinti minėtus tikslus.

Pirmasis žinomas Didžiosios Lietuvos

tai ateina. Čia reikia daug galvoti, prašyti kitų patarimo, melstis.

Labai svarbiuose dalykuose, be abejo, reikia žiūrėti, koks yra dabartinis Bažnyčios mokymas. Šv. Ignacas skatina savuosius visiškai paklusti Kristaus vietininkui popiežiui ir Bažnyčiai („sentire cum Ecclesia”).

Tad čia trumpai pakalbėjome apie šv. Ignacio dvasingumą, apie jo metodą vesti rekolekcijas, kurios padeda žmogui siekti didesnio dvasingumo, kaip galima arčiau susijungti su mūsų Kūrėju Dievu ir Išganytoju Jėzumi Kristumi. Taip pat tai turi mus paskatinti darbuotis žmonių gerovei, savo žodžiu ir pavyzdžiu vesti juos prie Dievo, kad jų gyvenimas būtų didesnei Dievo garbei.

rašytojas buvo kanauninkas Mikalojus Daukša. Kai Lietuva buvo sujungta su Lenkija, jis išvertė kunigams iš lenkų į lietuvių kalbą visų metų evangelijų ir pamokslų rinkinį — Postilė. Lenkiškoje prakalboje iškėlė gimtosios lietuvių kalbos reikšmę:

“Ne žemės derlumu, ne drabužių įvairumu, ne šalies gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu gyvuoja tautos, bet daugiausia išlaikydamos ir vartodamos savąją kalbą, kuri didina ir palaiko bendrumą, santaiką ir brolišką meilę”.

Nors rašyti 1599 metais, šie žodžiai yra reikšmingi man, gyvenant JAV, kur visur yra vartojama anglų kalba. Jie paskatina mane kuo daugiau išlaikyti lietuvių kalbą. Reikia stengtis naudoti ją visada šeimoje, lietuviškose organizacijose bei susibūrimuose, dalyvauti lietuviškose pamaldose ir išlaikyti lietuviškas parapijas.

Vienas iš žymiausių Lietuvos rašytojų — prelatas Maironis. Prieš porą metų buvo išleista jo poema “Nuo Birutės kalno”. Maironis ją parašė lenkų kalba, norėdamas atgaivinti sulenkėjusių bajorų tarpe lietuvišką dvasią. Ji primena man ne tik vis naudoti lietuvių kalbą, bet ir tęsti mūsų turtingas tradicijas. Reikia neužmiršti švęsti religines, tautines, ir šeimos šventes pagal mūsų paveldėtą kultūrą.

Vyskupas M. Valančius buvo kitas žymus katalikų veikėjas, kurio darbai padėjo išlaikyti lietuviybę. Rusams okupavus Lietuvą, jis suorganizavo mokyklas pakelti Lietuvos kultūrą. Uoliai kovojo prieš girtavimą, platindamas blaivybę. Po sukilimo, nors jo įsteigtos mokyklos ir suorganizuotos draugijos buvo uždarytos, jis nenustojo dirbęs. Pradėjo rašyti knygas, iš kurių žmonės galėtų pasimokyti. Jas spausdino

Prūsiose, nes tuo laiku buvo draudžiama Lietuvoje skaityti ir rašyti lietuviškas knygas. Vyskupo Valančiaus pasišventimas lietuviškai knygai skatina mane neužmiršti Lietuvos praeities, skaitant jas ir remiant lietuvišką spaudą.

Kad galiu skaityti lietuviškas knygas ir semtis ryžto iš jų, kad galiu kalbėti ir rašyti lietuviškai — tai tėvelių ir močiutės nuopelnas. Jie įskiepijo man tikėjimą ir lietuviybę. Dar prieš pradėdant skaityti, pirmiausia išmokė lietuviškai poterėlius. Dalyvaudavome lietuviškose pamaldose: gegužės mėnesį kalbėdavome Marijos litaniją, o spalio mėnesį — rožančių. Jei nebuvo galima nueiti į bažnyčią, atkalbėdavome namie. Visada prisimindavome ir Lietuvą savo maldose.

Tėvelių įskiepytas tikėjimas ir lietuviybė dar buvo stiprinami įsijungimu į lietuviškas organizacijas. Priklausiau ateitininkams, kurių principai remiasi šiais pagrindiniais dalykais. Dabar priklausau Amerikos Lietuvių Rymo katalikių Moterų Sąjungai, kurios šūkis „Dievui ir Tėvynei“ paskatina mane toliau melstis ir dirbti už Lietuvą. Šių dienų pasikeitimai Lietuvoje įrodo tų maldų ir darbų galią.

Ar ne stebuklas turėti mūsų tarpe kunigą A. Svarinską? Klausant jį kalbant, pasirodo jo gilus tikėjimas, kuris jam padėjo išlikti pilnu meilės, net savo priešams, per daugelį metų kančių.

Kas būtų tikėję, kad kunigas S. Tamkevičius, išlaisvintas po daug metų, Sibire sutiks Sibiro tremtinių palaikus? Jo žodžiai parodo, kaip tikėjimas stiprina lietuviybės išlaikymą:

„Beveik pusė šimtmečio reikėjo laukti, kol tėviškė atkėlė vartus savo sūnams ir dukroms. Jie pasitiko savo kančią, atsirėmę į Dievą. Jie, šaldami ir badaudami, kankinami tėvynės ilgesio, artimųjų praradimo ir nežinios, kalbėjo rožančių, prie krūtinės spaudė kryžių, jų lūpos šnabždėjo ar giedojo „Marija, Marija“.

Ačiū jums, kad buvote šitokie, mes jus sutinkame kaip laimėtojus, jūs būsite su mumis ir mokysite mus mylėti Lietuvą, kaip jūs ją mylėjote seniau. Į kapus jus varė ne tik šaltis ir badas, bet ir tėvynės ilgesys. Jūs mokysite mus mylėti Dievą, kaip jūs jį mylėjote tenai.

Jūs mokysite mus atleisti vieni kitiems ir būti vieningiems ir niekada nekasti duobės savo broliui lietuviui. Į jūsų auką mes atsiremsime, kai bus sunku, kai ateis noras nuleisti rankas, bestatant naujos tėvynės namą.

Dievas padėjo ir padeda Lietuvai. Dievas padėjo ir padeda man. Tik reikia Juo pasitikėti, kaip rodo gražus pasakojimas „Pėdsakai“. Jame pasakojama, kaip vieną naktį žmogus sapnavo, kad vaikščiojo pajūry su Viešpačiu. Prieš akis pasirodė jo gyvenimo vaizdai. Su kiekvienu vaizdu taip pat pasirodė smėlyje dvi poros pėdsakų — viena jo, kita Viešpaties. Pasirodžius paskutiniam gyvenimo vaizdui, žmogus, pažvelgęs į pėdsakus, pastebėjo, kad per liūdniausius jo gyvenimo momentus pasirodė tik viena pora pėdsakų. Jis prasitarė: „Viešpatie, Tu sakei, kad jeigu seksiu Tave, visada eisi su manimi. Kodėl mane palikai vieną, kai man Tavęs daugiausia reikėjo?“ Viešpats atsakė: „Mano vaikeli, aš tave myliu ir niekada tavęs nepaliksiu. Pasirodo tik viena pora pėdsakų, nes per tavo skausmus ir bandymus aš tave nešiau ant savo pečių“.

Tikėjimas yra ne tik nešęs mane per daugelį liūdnų įvykių gyvenime, bet ir padeda kiekvieną dieną. Jis man suteikia stiprybės atlikti savo pareigas, dirbti Lietuvai ir lietuviybei. Seniai skaitytas posakis „Žydek, kur esi pasodinta“, man padeda suprasti, kad gimiau lietuvaite padėti mažytei Lietuvai, kuriai yra reikalinga daug pagalbos. Amerika duoda daug galimybių suteikti tą pagalbą. Tik reikia pastangų. Tai ir bandau žydeti čia, įtvirtindama savo šaknis į tikėjimą, kad lietuviybės žiedai išsiskleistų Amerikoje ir papuoštų tėvynės Lietuvos ateitį.

Mūsų šeimų pagrindinės problemos

(Jaunimo konkurse V premiją laimėjęs rašiny)

Edvyna Valkiūnaitė

Nėra pasaulyje tokios vietos, kur nebūtų šeimos problemų. Jeigu tokių vietų būtų, tai ten visi žmonės bėgtų gyventi.

Niekas nemėgsta pyktis vienas su kitu, ar nesikalbėti, ar net muštis, bet be visų tų nepageidaujamų dalykų gyvenimas yra beveik neįmanomas ir turbūt būtų labai neįdomus.

Žmonės turi įvairių problemų darbuose, mokyklose, su draugais bendraudami, bet didžiausios problemos yra šeimose. Namai be problemų, be nuomonių skirtumų — neegzistuoja ir iš viso to gyvenime nėra ir negali būti. Ir idealiausia šeima be problemų neapsieina, tik jos gal yra ne taip reikšmingos, kaip kitose šeimose.

Sugyventi su draugais ar pažįstamais, kuriuos matai tik keletą valandų per dieną, kartais yra sunku, o ką kalbėti apie šeimą, kurią matai per dienų dienas. Žinai, kad tai tavo šeima, kad turi su ja gyventi, bet dėl įvairių gyvenimiškų, kartais net mažų nesusipratimų kyla didelės problemos, ginčai pyktis ir pan. Tas nesusipratimas gal nesitęsia ilgai, bet jis savo neapykantos pėdsakus palieka kuriam laikui, ir jie vis didėja ir aštrėja, nuolat kartojantis įvairiom problemom.

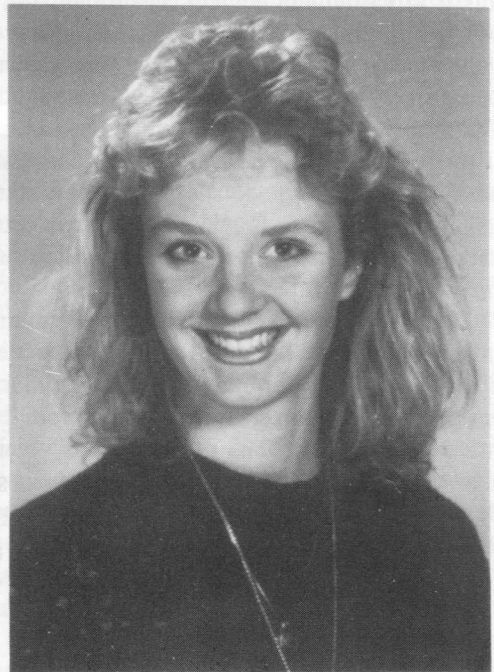
Blogiausia, kai vienas iš tėvų palaiko vaiką, o kitas puola, tada jau sunku susikalbėti. Niekas nenori vienas kito klausyti, nes kiekvienas galvoja darąs teisingai. Praėjus "karščiui", pa-

mato, jog vienas iš tėvų buvo neteisus, ir atsiprašo, bet tas triukšmas ir erzelis lieka kuriam laikui.

Jei šeimoje yra tik vienas vaikas, tai tokių nesusipratimų — problemų yra žymiai mažiau. Esant keliems vaikams, tos problemos yra kasdieninės. Ir dažnai yra prieinama iki beprotybės — arba tėvai išvaro tą vaiką, arba vaikas pats išeina.

Daugiausia problemų yra, kai vaikai pasiekia paauglių amžių ("teenagers"). Šitame amžiuje jaunieji nežino, kas jie tokie yra, kaip jie turi elgtis, kaip kalbėti ir panašiai. Jie nori būti dar vaikai, nes jie tokie ir yra, bet iš kitų reikalauja, kad su jais būtų skaitomasi, kaip su suaugusiais. Šiuo laikotarpiu jaunimas išsigalvoja visokių dalykų, kartais tikrų nesąmonių. Žinoma, tėvai su tokiom kalbom nesutinka ir nenori net klausytis. Jų nuomonės skiriasi, kaip diena ir naktis. Jaunimas galvoja, kad tėvai nenori ir nesisistengia jų suprasti, kad jie yra "old fashioned" ir nesupranta jų gyvenimo.

Didelę įtaką jaunimui turi draugai. Jei draugai yra iš tvarkingų tėvų, dažniausiai ir vaikai seka tėvų pėdomis. Priešingu atveju, šeimose, kur yra dažni išgėrimai, narkotikų vartojimai, ten ir jaunimo ateitis liūdnoja. Ir tada vaikai

Edvyna Valkiūnaitė

galvoja, jei tėvai gali tai daryti, kodėl mes negalime?

Šitame pertekliaus krašte pinigai, mašinos ir daug laisvo laiko žymiai prisideda prie savotiško ir blogo gyvenimo. Prasideda įvairios blogybės, kaip pvz: rūkymas, girtuokliavimas, vagystės, išprievartavimai, žmogžudystės, vandalizmas ir t.t. Daugumas jaunimo atsiduria kalėjimuose, o iš jų išėjus "tušties", be pinigų ir kitų "gėrybių", dažnai įvyksta savižudystės. Su šia "liga" kovoja ir tėvai, ir mokyklos. Paskutiniu laiku ypač daug jaunimo nusižudo, ir nei tėvai, nei kiti tos srities specialistai nežino, kaip tai sustabdyti, kaip išaiškinti vaikams, kaip nuo to juos apsaugoti. Bėda tėvams ir visam kraštui, nes kokia bus jaunimo ateitis, tokia bus ir viso krašto.

Taip pat į šeimą daug problemų įneša pinigai. Tėvai nori vaikus pratinti prie taupumo, kad jie suprastų, kas yra pinigai, kaip sunku jį uždirbti, kad be reikalo niekniekams jų nemėtytų. Paaugliai ne visi stengiasi tai suprasti ir tėvų sunkiai uždirbtus pinigus labai lengvai "prašvilpia", praleidžia. Iš to kyla šeimose didelių problemų, ginčų ir nesusipratimų.

Vaikų netvarkingumas taip pat sudaro daug problemų. Jie savo daiktus, knygas, batus, švarkus ir kitką numeta bet kur, nesirūpindami, kad visi tie daiktai būtų padėti į vietą. Jie nepagalvoja, kad tėvai dažniausiai už tai pyks, rėks, bet jie tai "neima į galvą" ir vėl tą patį daro. Dažniausiai čia problemų yra su motina, nes ji turi arba eiti paskui juos ir viską dėti į vietą, arba rėkia, šaukia, kodėl jie yra tokie netvarkingi, kodėl neišmoksta tvarkingumo. Netvarkingiems žmonės bus sunku sugyventi su asmeniu, kuris yra labai tvarkingas.

Kai jaunimas yra jau užaugęs, dažniausiai ir tos tariamos "baisios" problemos mažėja. Tada ir šeimų gyvenimas bei sugyvenimas yra lengvesnis, malonesnis ir prasmingesnis. Sumažės berniai, nebebus tiek pagiežos vieni kitiems, pasidarys malonesnis ir prasmingesnis šeimų gyvenimas. Jaunimas tada gal supras, kad tėvai daug kur buvo teisūs su savo pastabomis ir nurodymais bei patarimais. Bet visas paauglių laikotarpis abiem pusėms "kainavo" daug sveikatos, daug nervų.

Tokių ir panašių šeimos problemų būtų galima daug prirašyti, bet iš tų kelių pavyzdžių

galime daryti išvadą, kad, naudojant sveiką ir šaltą protą abiem pusėms, būtų galima išvengti daug nesusipratimų ir visas problemas taikiu būdu išspręsti. Žinoma, ne visada tai seksis, nes kiekviena pusė norės įrodyti savo teisingumą. Bet pasakymai, kad "namai pragarai, be namų negerai" arba "visur gera, bet namuose geriausia", parodo, kad namai ir šeima, nežiūrint kokios problemos bebūtų, pasiliks namais — šeima. Taigi mokyklimės gyvenimo iš tvarkingų, pavyzdinių šeimų, skaitykime geras, pamokančias knygas, tada gal bus lengviau išspręsti visas problemas; juk "nėra namų be dūmų".

Savižudybė jaunimo tarpe

Romualdas Kriaučiūnas

Specialistų manymu, depresija ypač pakilo per paskutiniuosius keturiasdešimt penkerius metus. Depresija — vilties ir tikėjimo praradimas — pakilo ir padažnėjo, nes per daug susižavėta savimi ir nusišukta nuo angažavimosi religijai, šeimai, bendruomenei ir tautai. Tiesa, žmonės visais laikais turėjo nesėkmių. Praeityje tradicinės institucijos, nors ir reikalavusios paklusnumo, sudarė užuovėją nuo nevilties.

Kas žudosi? Apskaičiuota, kad 1983 m. vien Amerikoje nusižudė 6.000 jaunuolių. Kiti mano, kad tas skaičius gali svyruoti tarp 90.000 ir 180.000 per metus! Savižudžiai pasklidę tarp visų rasių, ekonominių sluoksnių bei religijų. Proporcingai jie nėra vienodai pasiskirstę. Yra svarbių demografinių skirtumų. Vyriškai perviršija merginas keturis kartus. Per paskutiniuosius trisdešimt metų savižudybė jaunimo tarpe (15-24 m. amžiaus grupėje) padažnėjo 300 procentų. Amerikos indėnų tarpe savižudybė proporcingai dažniausia. Tarp homoseksualų savižudybė taip pat dažnas reiškinys. Ne tik Amerika, bet ir Kanada, Suomija, Izraelis ir Japonija yra labai susirūpinę jaunimo savižudybių padažnėjimu. Merginos net aštuonis kartus dažniau negu vaikinai bando nusižudyti, bet dažniausiai nesėkmingai. Numatoma, kad vienas iš dešimties jaunuolių bandys nusižudyti, dar nesulaukę devyniolikos metų. Kasdien tūkstantis jaunuolių bando nusižudyti — po vieną kas 90 sekundžių! Neturime statistikos

apie Lietuvos ir lietuvių išeivijos jaunimo savižudybes, bet žinome, kad ir jie nėra apsaugoti nuo šios tragedijos ir jos pasekmių. Daugelis šios temos nenori net liesti.

Kodėl žudosi? Aiškaus atsakymo į šį klausimą nėra. Paprastai pabrėžiama trys priežastys: rizikinga situacija, pvz., mirtis šeimoje, kraustymasis į kitą miestą, tėvų skyrybos; brendimo stadija (nepatyrimas, nelankstus galvojimas, neįtikimas tėvų reikalavimams); kritiškas įvykis (nepasisekimas moksle, pašalinimas iš sporto komandos, romantiškos meilės nutrūkimas).

Ką mes galime daryti? Bene svarbiausia yra jaunuolį išklaudyti, suteikti emocinę užuovėją, duoti jam progą išsikalbėti, pasiguosti. Svarbu atstatyti dvasinę pusiausvyrą ir pasitikėjimą savimi. kartais prisireikia ir profesinio pataravimo, kurį draugai gali rekomenduoti.

Perspėjantieji ženklai. Nuliūdimas, pakeičias kasdieninio gyvenimo rutiną. *Nusivylimas*, susidedas iš dviejų dalių: negatyvių jausmų sau ir vilties stoka ateičiai. Paminėtini ir besikartojantys ar besitęsiantys kūniški skausmai ir fiziologiniai nusiskundimai. Net 70% bandžiusių nusižudyti kreipėsi į savo gydytoją porą mėnesių prieš bandymą nusižudyti. Drastiški *pasikeitimai elgesyje*: neatsargus vairavimas, vaistų ir alkoholio piktnaudžiavimas, pasikeitimai mityboje, miegojime, atsiribojimas nuo kitų, akademinis nuosmūkis. Žodiniai perspėjimai: kalbėjimas apie mirtį, užuominos apie išsilaisvinimą iš dvasinio ar fizinio skausmo, nereikalingumą kitiems. *Negatyvios aplinkybės*: smurtas šeimoje, draugo savižudybė, nutrūkęs dialogas šeimoje, negalėjimas patenkinti sudėtų vilčių dėl pasisekimo moksle, sporte, kūryboje, draugystėje.

Kaip savižudybių išvengti? Nevengti tuo reikalu pasikalbėti su potencialiu savižudžiu. Jam duoti progą kalbėti apie skausmą, desperaciją, liūdesį. Rasti laiko būti prieinamam. Reikia būti atviram ir nuoširdžiam. Tai yra svarbiau, negu turėti atsakymus į visus keliamus klausimus. Pagal reikalą, dalintis savo jausmais ir išgyventomis dvejonėmis. Skatinti kreiptis į kvalifikuotą gydytoją, dvasininką, psichologą, auklėtoją. Jei santykiai su tėvais yra pašliję, skatinti stengtis juos atstatyti. Nesibaiminti, kad

pašnekesys apie savižudybę gali jaunuolį į tą prarają pastumti ar paskatinti.

Bent Amerikoje įsipareigojimas kraštui ir jo siekiamas beveik išnyko. Individas ieško pasitenkinimo tik sau. Per dažnai klausama, ką pasaulis mums gali duoti, užuot bandžius suvokti, ko pasaulis ir aplinka iš mūsų reikalauja ir ką mes jam galime duoti. Šis vertybinis persiorientavimas sutapo su šeimų suirutė, nusigręžimu nuo religijos ir Dievo. Yra galima pusiausvyra tarp individualumo bei jam garantuotų laisvių ir užsidegimo, užsiangažavimo bei darbo visuomenės ir tautos gerovei. Tai ne tik sumažins depresijos galimybę, bet įprasmins ir patį gyvenimą.

Mūsų šeimų pagrindinės problemos

Vytas Ramanauskas

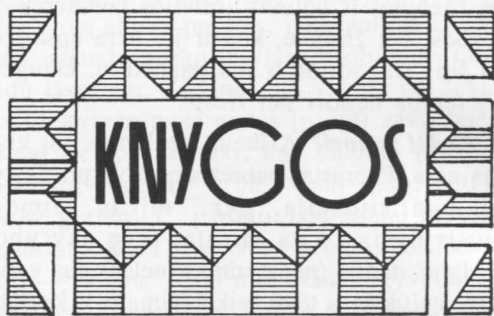
Artėja dviejų amžių sandūra. Greitai ir XX-as amžius taps istorija. Lietuvių tautai — tai baisi istorija, su nedidele, dvidešimt dvejų metų išimtimi, kuomet Lietuva įsiliejo į Europos valstybių šeimą. Bet ne apie Europos valstybių šeimą noriu kalbėti, bet apie paprastą lietuvių šeimą, kokių Lietuvoje tūkstančiai, apie jos pačias pagrindines problemas. Sovietų Sąjungoje visuomet buvo kalbama apie šeimos gerovę, jos materialinės pusės gerinimą. Bet, deja, tik kalbama ir beveik nieko nedaroma. Tad neatsitiktinai pradedu nuo 1958-ųjų.

1958-ieji... Prasideda pereinamasis laikotarpis iš socializmo kūrimo etapo į komunizmą, kuomet garsiausiai imta "šaukti" apie šeimos gerovę. O tuo tarpu baigiasi antrasis Lietuvos nelaisvės dešimtmetis. Du dešimtmečiai, įsiliejus į tautų "draugystės" katilą. Kas nuveikta šeimos labui, dorovingumui, dvasingumui ugdyti? Pasak tarybų šalies vadovų, brėško komunizmo saulė "laisvojojo tėvynė", atnešdama šviesų ir gražų rytojų žmonėms, mažiems ir dideliems, visoms šeimoms. "Didelį dėmesį reikia skirti šeimai, gerinti materialinę jos bazę" — tai vienas iš to meto partijos uždavinių. Amerikos lietuviai pamato tikrąją šeimos materialinę pusę, gerintą socializmo bei komunizmo metais. Užsukus į maisto prekių parduotuvę išvystame daug "skanėstų": pajuodusias kiaulės kanopas, tešmenis, kiaulių galvas. Nori nusipirkti

padoresnės mėsos — stok į eilę valandą prieš parduotuvės atidarymą... Eilėse — dauguma moterų. Beje, dar “didysis tautų vadas” Stalinas apie moteris yra taip sakęs: “Moteris, darbininkės ir valstietės, yra didžiausias darbininkų klasės rezervas. Bet darbo moteris yra ne tik rezervas. Jos gali ir turi tapti... tikra prieš buržuaziją veikianti darbininkų klasės armija. Nukalti iš moterų darbo rezervo darbininkų ir valstiečių — moterų armiją — tai lemiamas darbininkų klasės uždavinys”. Dabar matome, kad moterų armija tikrai stipri ir išstverminga: kuri gi moteris galėtų išstovėti valandą prie parduotuvės durų, ir dar valandą eilėje? Tik iš tarybinių moterų armijos...

Bet tai tik viena pagrindinių šeimos problemų pusė, materialinė. Egzistuoja ir kitokių problemų šeimoje. Pati pagrindinė, mano manymu, — tai dvasios sustabarėjimas, nutolimas nuo Bažnyčios. Bažnyčios įtaka šeimai visuomet buvo nemaža: tiek kovojant už blaivybę (M. Valančius), tiek spaudos draudimo metais, kuomet šeimoms lietuvių skiepijo dvasininkija. Maldos namai šeimoje neužėmė paskutinės vietos ir Lietuvos Respublikos metais. Deja, pokario metais buvo stengiamasi išguit bažnyčią iš mūsų gyvenimo: draudžiama jose lankytis, tikintieji buvo sekami valstybės saugumo. Maldos namai buvo masiškai uždarinėjami, turtai grobstomi arba paliekami likimo valiai. Tad apie kokią žmonių dvasinį tobulėjimą bei grožį galima kalbėti? Bet ne visi pasidavė šiam dvasiniam genocidui. Daugelyje šeimų vaikai buvo ir yra krikštijami, leidžiami prie Komunijos ir t.t. Be abejo, ir mokykloje jaunos šeimos atžalos buvo bandoma auklėti ne krikščionybės dvasia, o komunizmo šviesa, ugdant neapykantą klasišiam ir ideologiniam priešui. Visiškai priešingai kaip bažnyčioje, kur mokoma atleisti savo priešui. Tikinčiuosius Mokslo šventovėje buvo stengiamasi įvairiausiais būdais išaiškinti, o ilgainiui ir “perauklėti”. Viena mokytoja pasakojo, jog buvo laikai, kai reikėdavo vaikščioti po bažnyčias ir ieškoti savo auklėtinių. Vėliau, be abejo, pranešti mokyklos vadovybei.

Šeima turi būti tvirtas ramstis žmogui, tokiems įvykiams vykstant. Ar kiekvienoje šeimoje galime rasti Bibliją ar maldaknygę? Abejoju. Motina šeimoje — gėrio, grožio, meilės įsikūnijimas. Tad kodėl vis daugėja mažylių vaikų namuose, kodėl mamoms atimamos motinystės teisės? Ar tai ne atitolimo nuo bažnyčios rezultatai?

Dvi knygos iš Lietuvos

A.R.

“Leiskit į tėvynę” — tai tremtinių atsiminimų knyga, kurią surinko ir spaudai parengė Kęstutis Pukelis. Kietame viršelyje impresyvus piešinys — kenčianti Dievo Motina su nukankintu Kristumi ant kelių. Nemažai abstraktinių, simbolinių piešinių knygoje. Dailininkas — Marius Jonutis. Išleido “Šviesa” Kaune 1989 m.

Knygoje aštuoniolikos autorių aprašyti autentiški išgyvenimai, jautriai ir taikliai atpasakoti, užsimenant ir kitų daugybę: tremtį kentėjusių, pasitaikiusių bendrame žiauraus Sibiro kely. Vietomis aprašoma nuostabi, graži Sibiro gamta. Bet tai nė kiek nepalengvino lietuvių ir kitų tremtinių žudančios buities.

O nemažai mūsų tautos žmonių išliko, vieni — lyg per stebuklą ir per maldą, per pasi-

Einant į pabaigą XX-am amžiui, Lietuva, kaip ir kitos taupos, bunda iš letargo miego. Bunda žmonės, nusimesdami geležinius dvasios pančius. Bažnyčia įgauna vis didesnę vaidmenį mūsų gyvenime. Nebebijoma eiti į maldos namus, šventadieniais ten sausakimša: žmonės veržte veržiasi, nori atgauti tai, ko dalinai buvo netekę.

Dauguma jaunų žmonių savo vedybinį gyvenimą pradeda bažnyčioje. Anksčiau tai būdavo gana reti atvejai. Bijojo žmonės...

Taigi religija grįžta į mūsų gyvenimą, pabudindama dvasią, užklysdama į pačias tolimiausias širdies kerteles, žadindama gerį ir taurumą.

Vilnius, 1990

tikėjimą Dievu ir per ištvermę, darbštumą, susiklausymą; o gal daugiausia per ilgesį Lietuvai, į kurią visomis jėgomis siekė sugrįžti...

Kiekvieno pasakotojo išgyvenimai gaudžiai įdomūs. Vieni aprašyti išpūdingiau, kiti siauriau ir paviršutiniškiau. Knygą reikėtų visiems perskaityti, kad žinotume, kokią skausmo jūrą yra perbridusi mūsų tauta. Čia galima tik nuotrupas suminėti.

Ona Sirutienė tremty išbuvo daugiau kaip 14 metų. Ten mirė jos vyras, sūnelis. Bet sunkiausia jai buvę grįžus į Lietuvą... Niekur nebuvo priimama, lyg tremty būtų „susitepusi"... Žiaurūs buvę ir tautiečiai.

Reikia pastebėti, kad beveik visi pasakotojai — buvę mokytojai. Jų žmonos, artimieji, draugai — taip pat daugiausia mokytojai.

O. Sinkenė — 17 metų tremty; Vaičiūnų šeima — 18 metų, tėvai mirę, sūnus Algimantas pasakoją...

Antanas Vaitkevičius turėjęs du „slaptuosius ginklus": muziką ir matematiką. Tie „ginklai" padėjo išlikti. Duktė Danutė norėjo grįžusi Lietuvon mokytis, bet jai nebuvę leista, turėjo grįžti į Sibirą...

P. Spudienė, nuo Linkuvos, slapta grįžo į Lietuvą. N. Krivickienės dukterys taip pat slapta grįžo į tėvynę, bet buvo sugautos, vėl nubaustos...

J. Tilindis (mano mokslo draugas), baigęs Pedagoginį institutą, dirbęs Rokiškio stoties mokyklos vedėju, iš ten areštuotas. Iš jo pasakojimo sužinojau apie savo krašto ištremtuosius, net užtikau krikšto dukros pavardę...

Juozo Povilonio pasakojimas „Vergų turguje" — apie tremtinius inteligentus. A. Alėjūnienė „Uodų karalystėje" beletristiškai apsakė vargus Jakutijoje, tremty išbuvusi 34 metus.

Kaip Sibire mokė vaikus? Žiemą mokė rašyti ant apledėjusių langų, vasarą — ant smėlio... Iš kamino rinko suodžius — rašalui. „Grįžome visi, bet jau kitokie" — rašo Albinas Jankus ir užbaigia eilėraščiu:

„Praeities
Atminties ir Tėvynės
Išvežti negalima —
Dievas amžiams palaimino mus
laukime... (273 psl.).

Gal išsamiausias ir įdomiausias yra Ant. Paulavičiaus aprašymas „Leiskit į tėvynę".

Didelė šeima iš Anykščių miestelio; studentas, išvežtas iš Vilniaus studentų bendrabučio, Sibire atsitiktinai rado savo tėvus...

Tarpuose yra eilėraščių, iš jų vienas Leonardo Žitkevičiaus. Nuostabi knyga!

„Šulinių krašte" — Danutės Žilaitytės novelės. Vilnius, 1989 m.

„Alina sėdėjo po žydinčia kriauše ant kėdės. Diena buvo vėsoka, bet saulėta ir tyki. Alina nieko negalvojo, sėdėjo ir tiek. Vieškeliu pravažiavo mašinos" (6 psl.).

Tai iš pirmosios šio rinkinio novelės „Šypsena Rožei". Novelė ar tik vaizdelis? Mažoji Rožė atvežama į kaimą pas močiutę, kad sustiprėtų ir dirbantiems tėvams mieste netrukdytų.

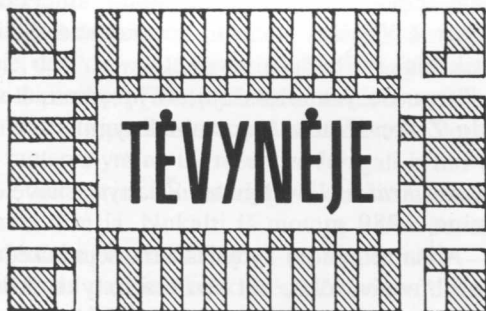
Tokių vaizdelių knygoje yra daugiau kaip pusantro šimto. Dailūs ramių kaimo ir miesto vaizdelių bei tenai gyvenančių įvairių žmonių ir žmonių aprašymai. Lakoniškai, su skaidria nuotaika, tačiau sugaunami rimtieji, kartais net tragiški įvykiai ir išgyvenimai; pvz., kaip paskutiniame apsakyme „Sugrįžo": iš tremties grįžusio sūnaus liūdesys, neberadus gyvos motinėlės; taip pat jo vienišo tėvo neaprašomas verksmas.

D. Žilaitytė čia meistriškai užgriebia daugelį tokių įvykių, iš paviršiaus lyg labai paprasti, bet su nujaučiamu gilesniu išgyvenimu. Sakiniai trumpi, vaizdai kaitaliojasi — nenuobodu skaičiuoti. Bet gal dėl plačios vaizdelių įvairybės perskaičius greit ir užsimirštama. Pasigėri tuo momentu, ir dingsta.

Antraštė „Šulinių krašte" graži, primenanti kaimą, svirtį, gėlą vandenį, ramius žmones. Yra ir miestietiškių charakterių, bet jie nuolat grįžta pas senelę, tėvus, seserį — į kaimą...

Atsiųsta paminėti

Pranas Kuraitis. FILOSOFIJOS RAŠTŲ RINKTINĖ. Spaudai paruošė Antanas Vaičiulaitis. Išleido „Ateitis" 1990., 4036 W. 91st Place, Oak Lawn, IL 60453. Aplankas dail. Nijolės Palubinskienės. Kieti viršeliai 382 psl., kaina nepažymėta. Prel. Prano Kuraičio filosofinių raštų rinktinė pateikia jo raštinio palikimo skerspūvį. Rinktinėje sutinkami tiek Pr. Kuraičio raštai gryniosios filosofijos temomis, tiek kitų filosofų vertimai, tiek ir pasisakymai gyve-

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

SUGRĮŽTA MAIRONIS

Pokario karta augo be Maironio. Moksleiviai per mokyklinius literatūros vakarus nebedeklamuodavo jo patriotinių eilėraščių. Ne ką bežinojo apie poeto kunigo gyvenimą, jo asmenybę. Dabar atgimimo keliu į Lietuvą sugrįžta Maironis. Didžiajam mūsų poetui skiriamas dvidešimt pirmasis leidinio "Literatūra ir kalba" tomas. Jame spausdinama daug straipsnių apie poetą ir jo kūrybą, spausdinami Maironio laišškai bei dokumentai. Didelę knygos dalį sudaro pirmą kartą skelbiami poeto amžininkų atsiminimai, tekstai, surinkti iš senosios periodikos ir iš užsienio lietuvių spaudos. Apie Maironį pasakoja buvę jo auklėtiniai ir ben-

namojo meto keliais klausimais. Nors P. Kuraitis rašė kitu laikotarpiu, daugelis jo minčių nėra nustojusios aktualumo ir dabar. Taip yra todėl, kad ne vienu atveju jo įvairių problemų svarstymai atskleidžia pačios tikrovės gelmes. Nepaprastai vertingas šio rinkinio priedas yra Juozo Girniaus Prano Kuraičio asmens aprašymas. Šioje biografinėje apybraižoje jis aptaria Kuraitį kaip asmenį, kaip dvasininką, kaip akademiką ir įvertina jo filosofinį palikimą. Šios knygos gale yra Romo Černiaus paruoštas terminų žodynas.

LITUANUS. Vol. 36, No. 3. Šį numerį redagavo Antanas Klimas. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, 6621 S. Troy St., Chicago, IL 60629-2913

dradarbiai Kauno kunigų seminarijoje, žymūs Lietuvos Respublikos meno veikėjai, poeto giminaičiai. Knygą parengė Mokslų Akademijos literatūros ir tautosakos institutas, išleido "Vagos" leidykla.

Spausdinamas ir kitas instituto leidinys — "Maironio raštų biografija". Ją sudarė kaunietis mokytojas R. Adomavičius. (Tiesa)

MIRĖ ARKIVYSKUPAS LIUDVIKAS POVILONIS

Rugpjūčio 9 d., eidamas 80-uosius metus, Kaune staiga mirė vyskupas Liudvikas Povilonis buvęs Lietuvos Katalikų Bažnyčios vyskupų konferencijos pirmininkas.

Liudvikas Povilonis gime 1910 metais rugpjūčio 25 dieną Kupiškų rajone, Šimonių parapijoje. 1934 metais baigė Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją ir buvo išventintas kunigu. Turėjo bažnytinės teisės licenciatu laipsnį. Ėjo kunigo pareigas įvairiose Lietuvos parapijose. Karingojo ateizmo metais sufabrikuotoje Klaipeidos bažnyčios statybos byloje buvo nuteistas aštuoneriems metams laisvės atėmimo. Vėliau ėjo kunigo pareigas Vilniuje. 1959 metais popiežiaus Pauliaus VI buvo paskirtas titulinis vyskupu. Tais pačiais metais konsekruotas vyskupu ir paskirtas vyskupo J. Labuko koadjutorium. 1979 metais paskiriamas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinio administratorium ir išrenkamas Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininku. Šias pareigas ėjo iki 1988 metų. 1984 pakeltas arkivyskupu (Tiesa).

VARNIAI VĖL GARSĖJA

Liepos 21-ąją Telšių rajone, Varnių miestyje, nugriautas Lenino biustas. Atsakomybę už šią akciją prisiima Lietuvos laisvės lyga (LLL). Perspėjo žmonės, kad jie negalvotų, jog paminklus griaua chuliganai.

Buvo šeštadienis. Apie 22 val. 30 min. į Varnius atskubėjo keli vyrai. Ant pusantro metro aukštyje stovinčio Lenino biusto jie užmezgė virvę ir automobiliu biustą nutempė. Postamentą ir biustą apipylė dažais. Nugriovėjai paaiškino: "Kadangi biustas simbolizuoja ne tai, ką reikia, todėl ir nugriauta" (Lietuvos rytas).

IŠKILMĖS VARNIUOSE

Beveik prieš dvejus metus, 1988–ųjų rudenį, per Lietuvą nuskriejo džiugi žinia, jog Varniuose surastas vyskupo Motiejaus Valančiaus paminklinis biustas, kuris pokario metais buvo nuverstas nuo postamento ir jau laikytas negrįžtamai prarastu. Surasti paminklą besitikėjo vos keli žmonės ir būtent jų, Kazimiero Šimkaus ir Antano Norkaus, pastangų dėka praėjusį šeštadienį pačiame Varnių miesto centre, „Valančiaus dvarelyje“, vėl kaip ir 1927 metais atsistojo skulptoriaus Antano Aleksandravičiaus sukurtas „Didysis žemaitis“. Paminklą atidengė Lietuvos Respublikos AT pirmininkas Vytautas Landsbergis, pašventino Telšių vyskupas Antanas Vaičius, iškilmėse kalbėjo kultūros ir švietimo ministras Darius Kuolys, istorijos mokslų daktaras Antanas Tyla, kiti garbingi svečiai ir vyskupo M. Valančiaus kraštiečiai.

Paminklo atstatymo iškilmės senoje žemaičių sostinėje sutapo su kitu įsimintinu renginiu — antrąja istorikų konferencija „Žemaičių praeitis“. Jos idėja gimusi dar anais laikais ir pirmąsyk nedrąsiai bandyta realizuoti prieš trejus metus, kaip apie atgimimą dar buvo tik svajojama, dabar susilaukė didžiulio dėmesio. Suvažiavo dešimtys mokslininkų, tyrinėjančių Žemaitijos praeitį, išleista knyga. Gausiems svečiams iš visos Lietuvos ir Žemaitijos, be pranešimų, dar pasiūlyta ir įdomi kultūrinė programa, kurios kulminacija — gegužinė ant Šatrijos kalno.

Atgimsta Lietuva, atgimsta ir Žemaitija su savo sena ir savita kultūra bei papročiais. (Respublika)

ELGETOS PRIE BAŽNYČIŲ

Tūkstančiai turistų, lankydami mūsų sostinę Vilnių, domisi Katedros aikšte, užsuka į arkikatedros vidų. Šventovė maloniai nuteikia ne tik meno vertybėmis, bet ir pavyzdinga švara bei tvarka. Tik, deja, apie pavyzdingą tvarką negali būti nė kalbos, kai prie šventovės pamatai susirietusį ant cemento elgetų atkišta ranka...

Ar dosnūs turistai? Ir dar kaip! Juk, ruošdamiesi važiuoti į Vilnių, buvo girdėję apie blokados išvargintą Lietuvą. Nors dabar tie blokados varžtai pamažu atsileidžia, vis dėlto,

anot jų, dar reikia tiems vargšams lietuviams padėti, štai va čia, prie arkikatedros durų prisiglaudusius sušelpiti. Na ir šelpia! Ne vienas alkoholikas, geru žodžiu juos minėdamas, pasigardžiuodamas kliukina vakarais butelį...

Gailestingumas, užuojauta, dosnumas — žinoma, girtinos humaniškumo apraiškos. Tikintiesiems — tai Dievo įkvėptos dorybės, praktikuojamos pagal seną tradiciją. Elgetos žino pamaldų tvarką, jaučia kada geriausia pasipinigauti, pasinaudoti ne vien turistų, bet ir vietinių pamaldžių tikinčiųjų dosnumu. Kiek vargšta arkikatedros darbuotojai, prašydami ar greičiau reikalaudami, kad elgetos bent toliau nuo durų įsitaistytų. Kur tau! Jie traukia kuo arčiau, dar ir kryželį ar paveikslėlį pasistato šalia, katalikiškai persižegnoti išmoko...

Sekmadieniais bei švenčių dienomis nemažai elgetų susirenka prie Aušros Vartų, gausiai lankomų ne tik turistų, bet ir tikinčiųjų. Čia jie dažnai susivaidija dėl geresnės vietos. Praėjusį sekmadienį Šv. Teresės bažnyčios klebonas išpėjo tikinčiuosius, kad lengva ranka neteiktų išmaldos mėgstantiems išgerti elgetoms, įvairiausiems menkos moralės perėjūnams...

Prisiglaudę prie arkikatedros durų, Aušros Vartų papėdėje, bažnyčių šventoriuose elgetos — tai mūsų sostinės žaizda. Tiesa, nelengvai ji išgydoma, bet išgydyti būtina! Sostinės garbė ir tvarka turi rūpėti mūsų valdžios pareigūnams. (Tiesa)

GRYBŲ PJŪTIS DZŪKIOJE

Šiomet, kaip ir kiekvieną grybingą vasarą, Varėnos krašto dzūkui daugiau vargas nei džiaugsmas. Vargas, nes per vasarą suniokojamas miškas, o džiaugsmas, kad ir pats gali neblogai uždirbti. Ypač šiais metais, kai už vieną kilogramą voveruškų mokama daugiau negu 15 rublių, o užsieniečiai ir valiutos negaili. Taigi pasakymas „pigiau grybų“ jau turbūt išnyks iš mūsų kasdieninio leksikono. Prisiminkime Černobylio avariją. Tie metai Varėnos krašte kaip reta buvo grybingi. Liepos pabaigoje ir rugpjūčio mėnesį gausiai dygo baravykai. Ir keisčiausia — visi buvo sveikutėliai. Yra žinoma, jog radiacija veikia į grybų augimą. O tais metais Varėnos krašte radiacijos tikrai pakako... Ne tik tą vasarą grybų buvo gausu miške, bet ir sodai nuo obuolių lūžo.

Daugelis žmonių iš kitų Lietuvos vietovių stebisi, kodėl šalčiausios žiemos ir karščiausios vasaros būna Varėnoje. Įvairiai spėliojama ir manoma. Tvirtinama, jog šalčius ir karščius, o labiausiai grybų augimą šiame krašte sąlygoja esantis čia uranas. Neaišku tik, kiek jo yra. Įrodyta, jog radiacijos veikiami grybai visur gausiai dygsta ir būna sveikutėliai. Tačiau kiek tokie grybai kenksmingi ar nekenksmingi — sunku pasakyti. Anksčiau, dar prieš miško kenkėjų iš lėktuvų naikinimą, grybai Varėnos apylinkėse augo “paklodėmis”. Dzūkai rinko juos, raugė, valgydavo visą žiemą ir nesirgdavo jokiais vėžio ligomis. Tais metais per Černobylio avariją dzūkai pririnko daug grybų ir atidavė į supirkimo punktus. Vakarų vokiečiai tąsyk abejojo grybus pirkti. Tačiau, patikrinę vieną kitą statinę, pasakė “gut”. Radiacija neviršijo leistinų normų.

Ne visas Varėnos kraštas yra grybų karalija. Labiausiai grybai dygsta pietrytinėje rajono dalyje. Tie miškai vietinių gyventojų vadinami šilais, nusitęsę nuo Varėnos iki Druskininkų. Šiame didžiuliame miško kvartale, išsidėstę vienas už kitą savitesni archainiai kaimai... Zernyvos, Mergažeris, Trakiškiai, Lavysas, Žiūrai, Marcinkonys, Musteika... Tuose kaimuose yra grybų supirkimo punktai. Būna dienų, kad viena šeima nuo ankstauro ryto iki vidurdienio prirenka vežimą voveruškų. Iki vakaro visa šeima juos nuvalo ir veža į supirkimo punktą. Taip kartojasi iki rudens, kol auga grybai.

Vis mažiau dzūkaičių lieka šiuose šilų kaimuose. Daugumas ieško laimės miestuose. Miršta archainiai Dzūkijos kaimai. Juose dažnai užtinkami tik senukai. Daug jau yra tuščių sodybų. Kas gi už metų kitų grybaus ir veš grybus į supirkimo punktus, jeigu nebus dzūkaičių? Niekas nemoka taip grybaut kaip dzūkas. Niekas geriau nežino grybavimo paslapčių kaip jis. Dzūkas per daug niekados nesibaimina, kad gausūs grybautojų būriai išrinks grybus. Jis žino “savo” vietas, į kurias niekas neužklysta, nebent atsitiktinai. Jam labai skauda širdį, kai niokojamas miškas.

Šią vasarą Dzūkijoje daug lijo. Yra žinoma, kad ne vien lietus sąlygoja grybų gausumą. Grybus iki šiol gaubia paslaptingumo skraistė. Mokslas iki galo neįminęs visų gamtos mįslių.

Vieną vasarą grybai dygsta visur, kitą jau kitur. Vieną vasarą gausiai, kitą kur ne kur pasirodo, nors jiems augti būna palankiausios gamtinės sąlygos.

Baravykai Lietuvoje nyksta. Tikriausiai dėl aktyvaus gamtos chemizavimo, dėl nemokšiško grybavimo. Per pastaruosius dešimtmečius be paliovos niokojama gamta pažeidė ir grybų vegetaciją. Jeigu ir toliau taip niokosime gamtą, kažin ar jau po dešimties metų važiuosime į Varėną grybauti? (Respublika)

MOKSLINĖ KONFERENCIJA VARNIUOSE

Liepos mėnesį tris dienas šurmuliavo Varnių miestelis. Čia vyko antroji mokslinė konferencija, kurioje įvairiais aspektais nagrinėta istorinė ir kultūrinė žemaičių krašto praeitis. Iš visos Lietuvos suvažiavusių pranešėjų pasisakymuose atspindėjo platus tyrinėjimų diapazonas — nuo etninės žemaičių kilmės iki fenomenalios Salantų tautodailininkų Orvydų kūrybos. Istorikai pateikė naujų duomenų apie žemaičių kunigaikščius, reformaciją rėmusias didikų gimines, bajorų įtaką tautinio atgimimo procesui. Paryškintas antropologinis žemaičio tipas. Konferencijoje dalyvavę dvasininkai nušvietė Žemaičių kunigų seminarijos, senųjų vyskupų ir kitų iškilių asmenybių veiklą. Prisimintos ir literatūrinės Varnių tradicijos. (Tiesa)

DAILININKO ANTANO ZMUIDZINAVIČIAUS MUZIEJUS SEIRIJUOSE

Jeigu teks atostogauti Dzūkijoje prie didžiųjų Dusios ar Metelio ežerų, nepamirškite užsukti į Seirijus. Dairykitės ne po miestelio parduotuves, kuriose lentynos tuščios kaip ir visur. Yra Seirijuose vertesnė dėmesio vieta — dailininko Antano Zmuidzinavičiaus muziejus vidurinėje mokykloje.

Seirijai — Antano Zmuidzinavičiaus gimtinė. Seniai juose nėra Zmuidzinavičių trobos, kurioje 1876 metais spalio 31 dieną pasaulį išvydo būsimas dailininkas. Savo tapyba jis praturtino lietuvių dailę, išgarsino Lietuvos vardą svečiose šalyse.

Neilgai jis gyveno Seirijuose. Čia prabėgo tik pusantrų metų jo kūdikystės. Vėliau, kad ir kur būdamas, gyvendamas, dailininkas minėjo Seirijus. (Respublika)

Kelios ištraukos iš laiškų, gautų iš Lietuvos

☛ Moratoriumas, mano galva, yra neišvengiamybė ir būtinybė, kad galėtų kaimo žmonės nuimti derlių ir Lietuva nebadautų. Landsbergis, man atrodo, išmintingas, gilus, toliaregis. Aš juo tikiu. Taip pat Prunskienė. Na, o kaip mūsų Algirdas Brazauskas jums patiko? Kai jo neišrinko Aukščiausios Tarybos pirmininku, tai pasipylė srautas laiškų ir telegramų — Brazausko, Brazausko... Kai patyrinėjo, kas daugiausia jo pageidavo, tai paaiškėjo — 70% moterys! Ką gi, lietuviai iš suomens ir liemens galėtų būti Mr. Lithuania.

☛ Miela girdėti, kad jūsų jaunimas ėmėsi akcijos Lietuvos labui. Kaip reiktų jaunimui — mūsų ir jūsų — pasimatyti, pabendrauti, apsilankyti. Tikiu, kad vis labiau atsidarys kelias į Lietuvą. Tik nelengvai, o kaip nelengvai...

☛ Laukiame derybų su virpuliu širdy, su viltimi, su atsargumu, su ryžtu. Tikiu, kad jūs maldose mus prisiminsite, ypač tuos, kurie turės tose derybose dalyvauti. Duok, Dieve, jiems laimės, ištvermės ir šviesaus proto! O šito mums, lietuviams, kartais ir pritrūksta. Prasideda bernai, berniukai net dėl visai nesvarbių dalykų. O kažkas tuo naudojasi. Ypač stengiamasi sukiršyti vyriausybę su parlamentu... Sunkiai gimsta Nepriklausomybė... O yra ir vidujinių bėdų — tai mūsų jaunimo neatsparioji dalis, kuri skuba viską greitai patirti, savo kailiu išbandyti, pradedant narkotikais, seksu, porno filmais (privčiai rodomais), baigiant alkoholiu ir Vakarų Europos šlamštukais. Jau dabar susibūrę "Video salonai" be jokios atrankos rodo siaubo, žiaurumo, erotikos perpildytus filmus. Biznis. Lietuviai gabus bizniui, tik... ar toks turėtų jis būti? Jaunimas, tiek metų glušintas ateizmu, pionierių būgnais, komjaunuolių maršais, dabar dar nespėjo prisiglausti po bažnyčios sparnu (ji čia irgi daug nespėja), o jau brukama jam Vakarų pseudokultūra. Ką jis mato? Žiaurumą savo gyvenime, žiaurumą filmuose. Ar ne todėl pakilo tokia nusikaltimo banga, tiek jaunimo plėšikauja... O kiek jaunų žmonių kalėjimuose! O Dieve, kaip reikia vyriškų vienuolių ir protingų, geraširdžių vienuolių-auklėtojų! Džiaugiamės, kad atsikuria Kretingoje pranciškonai, o

**Basanavičiaus kapas Rasų kapinėse Vilniuje
Vėlinių vakarą**

J. Grikenio nuotr.

Dotnuvoje tėvas Stanislovas Dobrovolskis (labai populiarus, brangi asmenybė) atkuria kapucinus. Tų vienuolynų nualintus pastatus dabar jaunimas padeda tvarkyti. Na, tikėkim, viskas susiklostys.

☛ Stebuklas! Sulaukėm karšto vandens (birželio 13 d.) ir turškėmės kaip antys. Prašiusios ir galvoju, kad aš čia nusibaigsiu kaip tas Maharadžos dramblys, išteptas auksu iškilimėms. Dramblys ištverė 3 valandas gyvas, na o aš, žiūrėk, atlaikiau blokados purvą pusantro mėnesio!...

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Kaip įvairios pasaulio tautos vadina Dievą

Visos trys baltų tautos Dievą vadina ir vadino tuo pačiu žodžiu, plg. lietuvių *diēvas*, latvių *dievs*, prūsų *deiwas*. Kaip matome, esama šiokių tokių fonetinių skirtumų. Tačiau jie lengvai paaiškinami. Latviai trumpina galūnes. Jie ir vietoje lietuvių *kálnas* sako *kalns*, vietoje *lángas* sako *luogs*, tai ir jų *dievs* tiksliai atitinka lietuvių *diēvas*. Kiek sudėtingesnis yra šių žodžių šaknies balsių klausimas: prūsų kalboje žodyje yra dvibalsis *ei*, tuo tarpu lietuvių ir latvių — *ie*. Esama ir daugiau tos pačios šaknies žodžių, kur lietuvių ir latvių *ie* prūsų kalboje atitinka *ei*, pavyzdžiui, lietuvių ir latvių *diena* — prūsų *deinan* 'dieną', lietuvių *liėti*, latvių *liet* — prūsų *pralieiton* 'pralieta'.

Kalbininkai yra išaiškinę, kad rytų baltai (lietuviai, latviai) senąjį baltų dvibalsį *ei* pavertė *ie*. Šis procesas vyko taip: pirmiausia šis *ei* dėl lengvesnio tarimo virto *ě*, o paskui vėl sudvibalsėjo ir pavirto *ie*. Šiandien sunku tiksliai pasakyti, kodėl anas senasis baltiškasis *ei* vienur pavirto *ie*, o kitur liko nepakitęs.

Veikiausiai čia lėmė kirčiavimas. Pasikeitė tik kirčiuotas dvibalsis. Štai mes ir šalia *diēvas* turime žodį *deivė*, kuriame išlaikytas senasis *ei*. Vadinasi, seniausią Dievo pavadinimo formą išlaikė prūsų kalba. Tai patvirtina ir kitos indoeuropiečių kalbos, turinčios tos pačios šaknies Dievo pavadinimą, plg. sanskrito *dēvas* (iš **deivas*) 'dangiškas, dieviškas, dievas', lotynų *dīvus* (iš **deivus*) 'dieviškas', senovės islandų *tívar* 'dievai' (iš **deivōs*) ir kt.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad sanskrite šios šaknies žodis reiškia ne tik 'dievas, dieviškas', bet ir 'dangiškas'. Mat dangus ir Dievas nuo seno žmonėms buvo labai artimos sąvokos. Galima spėti, jog maždaug prieš porą tūkstančių metų ir baltai žodžiu **deivas* vadino ne Dievą, o dangų. Tuo laiku lietuvių ir latvių protėviai pradėjo artimai bendrauti su dabartinių estų ir suomių protėviais. Į šių kalbą nukeliavo daug baltiškos kilmės žodžių. Pavyzdžiui, dabartinėje suomių kalboje baltiškai žodžiai sudaro 1,1%. Tarp jų yra ir žodis *taivas* 'dangus', kuris kilo iš baltiško **deivas*. Vadinasi, tuo metu ir baltai, bent rytinė jų dalis, žodį **deivas* vartojo reikšme 'dangus'. Suomiajai iš *taivas* 'dangus' yra susidarę ir žodžius *taivaallinen* 'dangiškas', *taivaankansi* 'dangaus skliautas', *taivaanranta* 'horizontas', *taivaansini* 'dangaus mėlynė'. Tačiau šiandien šiuos žodžius vartodami, jie ir jausti nejaučia, kad jiems pradžią davė skolinys iš baltų kalbų. Pirminė baltų **deivas* reikšmė, matyt, buvusi ne šiaip sau dangus, o 'šviesus (neapsiniaukęs) dangus'. Jis tikriausiai yra kilęs iš indoeuropietiškos veiksmažodžio šaknies **dei* — 'šviesti, spindėti'. Iš šios šaknies, matyt, kilo ir jau minėti baltų kalbų dienos pavadinimai (lietuvių, latvių *diena*, prūsų *deinan*).

Ką turi bendra angliškasis žodis "gossip", lietuviškasis žodis "bažnyčia" ir prancūziškasis žodis "adieu"? Visuose paslėptas Dievo vardas! Šiame straipsnyje prof. A. Sabaliauskas paaiškina jų kilmę.

Lietuvių kalbos žodis *dangūs* vartojamas taip pat reikšmėmis 'gomurys' ir 'krosnies vidaus viršus', plg. *Tiek per dieną šnekėjau, kad net dangus išdžiūvo*.

Pasikeitus baltų kalbų žodžio **deivas* reikšmei, prireikė naujo žodžio dangaus sąvokai. Čia vyko dvejopas procesas. Dalis baltų — lietuviai ir prūsai — pradeda vartoti žodį *dangus*, kuris sietinas su lietuvių kalbos veiksmažodžiu *deŋgti* (pirminė šio veiksmažodžio reikšmė galėjusi būti 'lenkti', plg. prūsų *dongo* 'lankas'). Kitu keliu nuėjo latviai: jie dangaus reikšme pradėjo vartoti žodį *debess*, kuris atitinka lietuvių kalbos žodį *debesis*. Danguos reikšme šios šaknies žodis vartojamas ir slavų kalbose, plg. rusų *nebo*, daugiskaita *nebesa*, lenkų *niebo*, daugiskaita *nebiosa*, čekų *nebe* ir kt. Tiesa, čia iš karto krinta į akis baltų ir slavų kalbų žodžio pradžios skirtumas. Baltų kalbose žodžio pradžios *d-* čia veikiausiai atsirado dėl žodžio *dangus* įtakos. Panašiai atsitikę ir su lietuvių *devyni* bei latvių *devini*. Prūsų *newints* 'devintas', lotynų *novem* 'devyni', sanskrito *nava*, gotų *niun*, anglų *nine*, vokiečių *neun* ir kiti indoeuropietiški šio skaitvardžio pavadinimai rodytų, kad čia žodžio pradžioje buvo priebalsis *n-*. Jo vietoje atsirado *d-* dėl žodžio *dešimt* (latvių *desmit*) įtakos (be to, du *n* artimoje kaimynystėje nelabai smagu tarti).

Giminiškos indoeuropiečių kalbos, plg. hetitų *nepiš* 'dangus', graikų *néfos* 'debesis', sanskrito *nábhas*, 'rūkas, garai, dangus', lotynų *nebula* 'dūmai, debesys, rūkas', senovės islandų *nifl-* 'tamsa', rodo, kad šio žodžio reikšmė gerokai skyrėsi nuo anksčiau aptarto dangaus pavadinimo, siejamo su indoeuropiečių **dei-* 'šviesti, spindėti' reikšmės. Lietuvių kalbininkas Vytautas Mažiulis turbūt pagrįstai spėja, kad baltų ir slavų kalbų **nebes-* reiškė 'debesis; apsiniaukęs dangus'.

tolimesnėje raidoje vienoje kalbų dalyje buvo išlaikyta reikšmė 'debesis', o kitoje dalyje reikšmė 'apsiniaukęs dangus' pavirto reikšme 'dangus'.

Lietuvių kalbos žodis *dangūs* vartojamas taip pat reikšmėmis 'gomurys' ir 'krosnies vidaus viršus', plg. *Tiek per dieną šnekėjau, kad net dangus išdžiūvo*. Įkūrenau krosnį net dangus raudonas. Šis reiškinytis būdingas ir kai kurioms kitoms, ypač slavų, kalboms. Tai atsitiko todėl, jog ir burnos vidaus, ir krosnies vidaus viršus mūsų protėviams labai priminė dangaus skliautą. Labai įdomu, jog šiuo atžvilgiu ir žodis *debesis* lietuvių kalboje yra išlaikęs šiokių tokių dangaus reikšmės pėdsakus. Štai 1573 metais datuojamoje vadinamojoje Volfenbiutelio postilėje randame tokį sakinį: *Teprilimp liežuvis debesiump nasrų mano*.

Baltai ir slavai nemaža svarbių daiktų bei sąvokų vadina tos pačios kilmės žodžiais. Tačiau slavų kalbose nėra žodžių, kuriuos neabejodami galėtume sieti su lietuvių *diėvas* ir kitų indoeuropiečių kalbų šios šaknies aukščiausios esybės pavadinimais. Dėl slavų kalbų Dievo pavadinimo, plg. rusų *bog*, lenkų *bóg*, čekų *buh*, bulgarų *bog* ir kt., nėra vieningos nuomonės. Vieni kalbininkai jį laiko skoliniu iš iranėnų. Kiti mano, jog tai savas žodis, giminiškas su sanskrito *bhágas*, 'gerovė, laimė, turtas; apdovanojantis ponas, atitinkamų dievų epitetas', senovės persų *baga-* 'ponas, dievas'. Vadinasi, pirminė slavų žodžio reikšmė turėjusi būti 'turtas, laimė'.

Tam tikrų slaviškojo Dievo pavadinimo pėdsakų esama ir lietuvių kalboje. Pirmiausia tai mūsų tarmėse ir kai kuriuose senesniuose

raštuose vartojami skoliniai *bagótas* 'turtinas' ir *ùbagas* 'neturtinas, elgeta'. Šių žodžių reikšmės, kaip matome, yra visiškai priešingos. Taip atsitiko todėl, kad priešdėlis *u-* čia reiškia neigimą. Bažnytinėje slavų kalboje vartojamas ir slavų *ubog* sinonimas *nebog* 'neturtinas'.

Slaviškasis Dievo pavadinimas slypi ir lietuvių kalbos žodyje *bažnyčia*. Šis žodis į lietuvių kalbą atėjo veikiausiai dar prieš oficialų krikštą. Slavų *božnica* yra sudarytas iš žodžio *bog* 'dievas' ir vietą reiškiančios priesagos *-nica*, plg. su šia pačia priesaga sudarytus skolinius iš slavų *koplycià*, *mél-nyčia* 'malūnas', *seklycià* ir kt.

Visai kitokios kilmės žodžiu Dievą vadina germanų tautos. Anglų *god*, vokiečių *der Gott*, švedų *gud*, danų *gud* dažniausiai siejamas su indoeuropiečių veiksmažodžio šaknimi **ghu-* 'šauktis, kreiptis, prašytis pagalbos', plg. sanskrito *puru-hūtas* 'kurio labai šaukiamasi' (dievo Indros epitetas). Turbūt vargu kam ateis į galvą, kad germaniškas Dievo pavadinimas slypi ir anglų kalbos žodyje *gossip* 'plepalai, plepys; plepėti, šnekučiuoti'. Mat pirminė šio žodžio reikšmė buvusi 'kūmas, krikšto tėvas' (plg. dabartinės anglų kalbos *godparent*), ir sudarytas jis iš žodžio *god* 'dievas' ir *sibb* 'giminystė'. Na o reikšmės pasikeitimas čia turbūt aiškus: visais laikais kūmai ir kūmutės mėgo pasišnekėti.

Labai atidžiai ieškodami, germaniško Dievo pavadinimo pėdsakų galėtume rasti ir lietuvių kalboje. Daugiau kontaktų su vokiečių kalba turėjusiose lietuvių tarmėse ir kai kuriuose raštuose vartojami jaustukai *jergutėliau*, *jergutāliau*, *jergau*. Jie kilę iš vokiečių kalbos *Herr Gott* 'Ponas Dievas'.

Apskritai Dievo pavadinimas gana dažnai randamas įvairių kalbų bendriniuose žodžiuose.

Žmogus prie žmogaus

*Atsiremsiu į tvirtą koloną
su viltim prisiglausiu prie Jos —
pasisemsiu jėgų ir malonių:
bus drąsu, nors ir takas pajuos.*

*Ir keliausiu kalvelėm ir kloniais,
ir upelį sutikt teks kely,
ir šypsosiuos išvydusi žmones,
nes gyvent be jų negali:*

*Jie kaip oras, kaip žemė, kaip maistas —
mes visi Atpirkėjo vaikai —
vienąsyk mums gyventi tik leista,
ir žmogus prie žmogaus tik laikais.*

*Daros lengva į aukštumas kilti,
ir lengviau iš klampynių išbrist,
kai bičiulio jauti delną šiltą,
kai žengi bendraminčių būry.*

Teofilija Žemaitytė

se. Kiekvienam aišku, kad jis slypi lietuvių kalbos žodyje *sudiẽ* (*sudiẽu*, *sudiẽv*). Latviai čia vartoja *ardievu* (plg. *teikt ardievas* 'pasakyti sudie, atsisveikinti'). Rusų *spasibo* 'dėkui' kilęs iš *spasi Bog* 'gelbėk, Dieve', latvių *paldies* 'dėkui' — iš *palidz Dievs* 'padėki, Dieve'. Prancūzų *adieu* 'sudie' yra sutrumpintas iš *à Dieu*. Net ir anglų *good-bye* 'sudiev atsisveikinimas' yra atsiradęs iš senesnio *God be with you* 'Dieve, būk su tavimi'. Žodį *God* 'Dievas' čia išstūmė žodis *good* 'geras', matyt, dėl posakių *good day* 'labi diena' (vartota jau XIII a.), *good night* 'labanaktis' įtakos.

Algirdas Sabaliauskas

Lietuvių tarmėse ir kai kuriuose raštuose vartojami jaustukai *jergutėliau*, *jergutāliau*, *jergau*. Jie kilę iš vokiečių kalbos *Herr Gott* 'Ponas Dievas'.

⇨ Buvo Brežnevo šventė. Susirinkę svečiai jį sveikino. Bet vienas šiek tiek įkaušęs vyrukas jį "pasveikino" tokiais žodžiais: "Brežnevai, tu esi kvailas!". Žinoma, jį tuoj suėmė. Paskui buvo teismas. Teisėjo sprendimas buvo toks: "Už mūsų valstybės vadovo viešą įžeidimą — vieni metai kalėjimo, o už valstybinės paslapties išdavimą — dešimt metų!"

⇨ Stalino laikais atvažiavo į vienos mokyklos šventę aukštas pareigūnas ir norėjo sužinoti apie mokinių politinį išsilavinimą. Direktorius pradėjo klausinėti mokinius:

- Kas jūs esate?
- Tarybiniai piliečiai! — visi atsako chorui.
- O ką jūs labiausiai mylite?
- Tarybų sąjungą!
- Už ką jūs ją mylite?

— Ji mus išvadavo iš fašistų!

Paskui svečias paklausė:

— Ko jūs labiausiai neapkenčiate?

— Labiausiai neapkenčiame Amerikos! — atsakė mokiniai.

— O dėl ko jos neapkenčiate?

— Dėl to, kad ji mūsų dar neišvadavo iš komunistų!

⇨ Karvė sutinka kiškį ir, jį pašiepdama, sako:

— Tu toks mažiukas ir jau su ūsais.

Kiškis jai atkerta:

— O tu tokia didelė ir dar be liemenėlės!

⇨ Psichiatriinės ligoninės direktorius giriasi atėjusiam aplankyti svečiui, kad pacientai daro didelę pažangą, pradeda vis geriau ir geriau protauti. Norėdamas tai įrodyti, jis pasišaukia vieną pacientą ir jam sako:

— Praėjusį sekmadienį aš ėjau pasivaikščioti. Kažkoks piktadarys man nukirto galvą. Tada aš nuėjau į krautuvę, nusipirkau adatą ir siūlą, prisiuvau galvą ir grįžau namo. Pasakyk man, ar tai yra galima, ar įmanoma taip padaryti?

— Jokiu būdu! — atsako pacientas.

— Matote, — giriasi direktorius, — kaip jis supranta.

Paskui direktorius vėl kreipiasi į pacientą:

— O dėl ko tu manai, kad tai neįmanoma padaryti?

— Juk sekmadieniais krautuvės uždarytos! — atsako pacientas.

■ TRUMPAI ■ IŠ ■ VISUR ■

■ "Jonas Paulius II telefonu pasikalba su prez. Bushu ir su Gorbačiovu. Tai paskelbė prof. Malachi Martin, Vatikanui artimas žmogus. Savo knygoje "The Keys to this Blood" prof. Martin liudija, kad krizės metu dėl Lietuvos nepriklausomybės Kremlius ir Vatikanas turėjo jautrius pokalbius. Popiežius patarė vengti smurto, o katalikams už tai patarė Gorbačiovo "nesutikti į kampą".

■ JAV-se, Pitsburge, gyvenatis Michele An-

derson prisipažino, kad pakartotinas žiūrėjimas filmo apie nužudymą paskatino jį peiliu nudurti Karen Hyrwitz, 23 m., kurią jis dar galutinai pasmaugė. Tą nusikaltimą jis, būdamas 18 metų, padarė 1990 rugpjūčio mėn. 23 d. Teismas jį pasmerkė kalėti iki gyvos galvos.

■ Motinos Teresės Artimo meilės vienuolynas steigia savo seselių padalinį Denvery, Colorado, kur tos seselės globos AIDS liga sergančiuosius.

■ "Lietuvos aidas", vyriausybės leidžiamas dienraštis, kas dvi savaites vieną puslapį skiria religijai.

■ Kaune susirašė apie 17.000 moksleivių, norinčių mokytis tikybos.

■ Lietuvoje pradėtas leisti katalikiškas savait-

raštis "XXI amžius". Jame buvo aptariami dvasinio ir moralinio atsinaujinimo klausimai, aptariami socialiniai, visuomeniniai, kultūriniai, politiniai reikalai, jaunimo aktualijos. Bus duodamos religinės informacijos apie įvykius Lietuvos vyskupijose, apie katalikų ir kitų organizacijų veiklą, bus propaguojama blaivybė. Prenumeratoriams dar bus siunčiamas nemokamas priedas.

■ JAV katalikų vyskupai Maskvoje buvo priimti stačiatikių patriarcho Aleksio II, kuris pareiškė apgailestavimą, kad Ukrainos katalikai buvo verčiami įsijungti į stačiatikių bažnyčią. Dabar kai kurios šventovės jau pradėdamos grąžinti katalikams.

■ Motiną Teresę, Artimo meilės vienuolijos įkūrėją, sulaukusią 80 m., pasveikino popiežius Jonas Paulius II, pavadindamas ją visų Dievo vaikų motina. Motina Teresė praeitais metais pasitraukė iš savo vienuolijos vadovės pareigų, bet šiemet vėl buvo išrinkta.

■ Iš Lietuvos telefonu buvo pranešta, kad ten gavo Lietuvių katalikų religinės šalpos pasiūstas 20 tonų knygų.

■ Bronius Kviklys, autorius knygų "Mūsų Lietuva" ir "Lietuvos bažnyčios", 6 tomai, mirė 1990 m. rugpjūčio 28 d. Buvo gimęs 1913 m. lapkričio 10 d. Daug rašė periodinėje spaudoje, nuo 1968 m. iki pensijos buvo vienas "Draugo" redaktorių. Buvo uolus skautas. Popiežiaus apdovanotas žymeniu "Augustae Crucis Insigne pro Ecclesia et Pontifice". Palaidotas rugsėjo 1 d. Lietuvių Šv. Kazimiero kapinėse.

■ Maskvoje buvo trys katalikų bažnyčios. Viena jų paversta muzikos studija, kitoje įsikūrusi sovietinė įstaiga, bet trečioji — Šv. Liudviko — tebeveikia. Jos klebonu paskirtas kun. Pranas Račiūnas, 1949–1965 m. kalintas Vorkutoje, paleistas klebonavo Alytuje. Šv. Liudviko parapijai priklauso apie 15.000 katalikų, daugiausia įvairių užsienio atstovybių tarnautojų. Sekmadieniais į pamaldas susirenka apie 500 žmonių, jų tarpe ir atsivertusių rusų. Parapijos komiteto pirmininkas yra į katalikybę

atsivertęs žydas Michailas Volfkovičius. Šioje bažnyčioje kard. J. Bernardinas, lankydamasis Maskvoje, aukojo šv. Mišias, asistuojamas kun. Pr. Račiūno ir kun. J. Šarausko.

■ Lvove katalikams grąžintoje Šv. Jurgio katedroje rugpjūčio 19 d. buvo aukojamos šv. Mišios. Išskilmėse, kaip skelbia "Ukrainian Weekly", dalyvavo šimtai tūkstančių žmonių.

■ Mundelein kolegija Čikagoje įsteigė Taikos studijų centrą. Jame bus ugdomos vadovaujančios moterys taikos dvasiai skleisti, bus studijuojamos galimybės moteriai pasireikšti taikos užtikrinimui pasaulyje, bus vedami tyrimai, kaip gali moteris geriau pasitarnauti taikos užtikrinimui pasaulyje, bus ruošiamos vadės taikos ugdymo siekiančioms organizacijoms. Šiam centrui McArthur fondas paskyrė 100.000 dolerių. Tas centras taipogi ruoš vades geresniam, taikesniam sugyvenimui tarp rasių ir įvairių tautybių. Kolegijos adresas 6363 N. Sheridan Rd., Chicago, IL 60660. Tai vienintelė kolegija Illinois valstijoje, skirta tik moterims. Jai vadovauja seselės vienuolės.

■ Kretingoje stipriai atsikuria pranciškonai. Vienuolyne jau gyvena trys pranciškonai kunigai ir septyni broliai. Dalį vienuolyno rūmų dar naudoja kraštotyros muziejus. Žadama grąžinti visą vienuolyną. Vienuolyno gvardijonas ir grąžintos bažnyčios klebonas yra tėvas Juozapas. Rugpjūčio 5 d. buvo švenčiami sugrąžintoje bažnyčioje Parciunkulės atlidai. Lietuvos pranciškonai išleido knygutę "Kretingos pranciškonų vienuolynas" (3000 egz.). Lietuvoje yra apie 40 pranciškonų.

■ Lietuvos televizija turi religinę programą. Jos vadovas yra kun. Jonas Boruta, jėzuitas, kuris yra taipgi Lietuvos radijo ir televizijos valdybos narys. Kun. J. Borutos padėjėjai yra kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius bei visų vyskupijų kancleriai. Sekmadieniais televizijoje perduodama religinė valandėlė, katalikų jaunimo organizacijų laida, laidos vaikams, programos blaivybės klausimais ir kitos programos.

■ Lietuvos radijo programa transliuoja naują valandėlę: "Dievo žodis — kasdieniai skaitymai". Ji perduodama kiekvieną rytą septyntą valandą. Tai tartum rytinė malda — apmąstymai. Laida pradedama Vilniaus arkikatedros — bazilikos grigalistų lotyniškai giedama "Tėve mūsų", skaitomos Šv. Rašto ištraukos, kurias trumpai aiškina kun. Domininkas Valentis. Laida užbaigiama grigalistų "Ave Maria". Laidas rengia grupė asmenų, kurių tarpe yra dail. Vaidotas Žukas, Marius ir Nida Norkūnai.

■ Lietuvos radijo programoje buvo paskelbtas grupės intelektualų, dvasininkų, kultūrininkų, dailininkų ir kitų pasirašytas atsišaukimas, kviečias susirūpinti religinės kultūros atgaivinimu Lietuvoje, pakelti religinio meno lygį pagal lietuvių bažnytinio meno didžias tradicijas.

■ Kun. prof. Antano Rubšio knygos "Šv. Rašto kraštuose II dalies — Apaštalo Pauliaus pėdsakais", kurią išleido "Krikščionis gyvenime" leidykla, pasiūsta į Lietuvą 4000 egzempliorių.

■ Lietuvių sielovados taryba išleido 7000 egzempliorių belgo Lellote parašytos knygos "Gyvenimo problemos sprendimas", kuri buvo išversta Lietuvoje. Planuojama jos išspausdinti ketvirtį milijono ir naudoti kaip tikybos vadovėlį aukštesnėse gimnazijos klasėse ir universitete.

■ Vilniuje prie "Atgimimo" įsikūrė religinės filosofijos ir bažnytinio meno centras, kuriam vadovauja Dalia M. Stančienė.

■ Kun. Paulius Mališka trejus metus darbuosis misijose Brazilijoje.

■ Išeivių lietuvių vyskupas Paulius Baltakis sausio mėn. pradžioje sulaukė 65 m. amžiaus.

■ Į Lietuvą liepos 31 d. išsiųsta antroji religinio ir mokslinio turinio knygų siunta — 20 tonų. Išsiųstoji siunta yra "Krikščionis Gyvenime" leidyklos bei Katalikų mokslo akademijos, Putnamo seselių ir k. leidiniai. Pervežimo išlaidas, 10.000 dol., parūpino Lietuvių religinė šalpa.

■ Virš Vilniaus katedros buvo atstatytos šv.

Kazimiero, šv. Elenos ir šv. Stanislovo statulos. Jas baigia atkurti dailininkų dirbtuvės. Rekonstrukcijos darbus vykdo skulptorius Stanislovas Kuzma.

■ Kaišiadorių vyskupijai grąžinta "Tulpės" sanatorija Birštone.

■ Nebraskoje apeliacinio teismo teisėjas Robert Burkhard panaikino apylinkės teismo bausmės sprendimą nuteistiesiems už piketavimą abortus darančios klinikos. Teisėjas Burkhard pažymėjo, kad abortu pašalinimas gemalas yra žmogaus gyvybė.

■ Kun. dr. Jurgis Šarauskas, Šv. Antano parapijos, Cicere, administratorius ir Čikagos arkivyskupijos planavimo padalinio vadovas, nuo spalio 15 d. paskirtas vadovauti Rytų Europos Bažnyčios paramos paskirstymui. Jis apsigyvens Vašingtone, kur bus JAV vyskupų sudarytoji paramos įstaiga.

■ Kardinolas J. Bernardinas, Čikagos arkivyskupas, su šio miesto lietuvių parapijos klebonais ir dar lydimas Marijos ir inž. Antano Rudžių, apie savaitę praleidęs lankydamas Lietuvą, grįžo į Čikagą rugsėjo 6 d. Lankėsi Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Telšiuose, Kaišiadoryje, Alytuje, Marijampolėje, Kryžių kalne. Tarėsi su Lietuvos vyskupais, buvo priimtas Lietuvos premjerės K. Prunskienės, prezidento Vyt. Landsbergio ir kard. V. Sladkevičiaus. Aplankė Kauno ir Telšių seminarias. Buvo filmuojamas ir perduodamas televizijoje. Visur iškilmingai sutiktas, moterims dėvint tautinius drabužius, su gėlėmis. Kardinolas Bernardinas buvo prašomas parūpinti daugiau religinės spaudos leidinių, padėti katalikams apsirūpinti popieriumi, pagelbėti tobuliau paruošti religinę televizijos programą. Buvo tartasi ir apie galimybes pasikeisti kunigais įvairiems darbams. Kaltinėnuose kard. Bernardinas, nuėjęs į namus, aplankė komunistų nužudyto vysk. V. Bori-sevičiaus seserį vienuolę Mariją, 95 m., jau ligos parblokštą į lovą.

■ Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininką kardinolą Vincentą Sladkevičių, sulaukusį 70

metų, jo rezidencijoje rugpjūčio 20 d. aplankė prezidentas V. Landsbergis ir respublikos aukščiausios tarybos pirmininko pavaduotojas A. Brazauskas pasveikinti. Dėkodamas kardinolas pabrėžė, kad mažos tautos galybė yra vienybė ir susitelkimas; palinkėjo Lietuvos žmonėms santarvės.

■ Adv. dr. Saulius Kuprys, Liet. katalikų federacijos pirmininkas, vienas iš iniciatorių kat. laikraščio "Observer", Čikagos Serra International susirinkime išrinktas pirmininku. Jį pasiūlė Quaker Oats bendrovės vicepirmininkas ir televizijos komentatorius Thomas Roeser. Serra sujungia apie 15.000 prekybininkų, advokatų, gydytojų ir kitų profesionalų visuose kontinentuose.

■ Jonas Paulius II pirmoj pusėj rugsėjo mėnesio aplankė Tanzaniją, Burundi, Rwandą ir Ivory Coast. Tanzanijoje iššventino 43 naujus kunigus. Savo kelionėje atkreipė dėmesį į AIDS ligos pavojus. Apskaičiuojama, kad Afrikoje ta liga serga apie 500.000 žmonių, daugiausia tarp 16 ir 29 metų amžiaus.

■ Į Lietuvos mokytojus, mokyklų vadovus kreipėsi vyskupas ganytojišku laišku, paskelbtu pradedant mokslo metus. Priminė, kad jie ligi šiol buvo verčiami vykdyti dvasinį genocidą. Dabar prašoma juos ateiti į talką tikybos dėstyti. Pažymima, kad mokslas ir religija puikiai derinasi. Vyskupas cituoja garsųjį gamtamokslio specialistą Karolį Linėjų, kuris pareiškė: "Visur, augalų, gyvulių ir žvaigždžių karalystėje, yra amžinojo, visagalinčio, išmintingo ir mylinčio Dievo pėdsakai. Su nuostaba ir pagarba puolu prieš jį į žemės dulkes ir garbinu jį".

■ Rumunijos princesė Ileana, prieš 42 metus pabėgusi iš savo tėvynės nuo komunistų, įstojo į vienuolyną ir dabar yra vienuolyno vyresnioji — motina Aleksandra — Ellwood City, Pensilvanijoje. Ji yra Anglijos karalienės Viktorijos ir caro Aleksandro II vaikaitė.

■ Lietuvos vyskapai, o kartu ir religinės spaudos rengimo bei leidimo komisijos kreipėsi į Lietuvos Aukščiausiąją tarybą specialiu raštu,

atkreipdami dėmesį, kad Lietuvos priešai vykdo gyventojų demoralizaciją, skleidami pornografinę medžiagą, sudarančią palaidumo reklamą, kas prisideda ir prie AIDS ligos plitimo. Prašo įstatymu užkirsti kelią tam moraliniam tautos žudymui.

■ Lietuvos vyskapai 1990 metus yra paskelbę Dekalogo metais, siekdami, kad Lietuvos gyventojai daugiau pažintų dešimtį Dievo įsakymų ir pagal juos tvarkytų savo elgesį.

■ Yra įkurtas sąjūdis "Evangelizacija 2000". Be kitų dalykų, jis rūpinasi specialiu paruošimu kunigų dvasiniam atgimimui ugdyti. Anksčiau to sąjūdžio Romoje suruoštose susikaupimo dienose dalyvavo apie 6.000 pasaulio kunigų. Šiomet tokios dienos suruoštos rugsėjo 14–18 dienomis.

■ Labanoro girioje, Švenčionių rajone, kur okupantų daliniai sunaikino bunkerius su juose įsitvirtinusiems partizanais, besiginančiais prieš okupantus, dabar pastatytas paminklinis kryžius. Jį sukūrė švenčioniškis dailininkas Juozas Jakštas, iš ažuolo iškaldamas Kristų, su skausmu ir viltimi žvelgiantį į didelį kryžių, pasvirusį ant motinos Lietuvos pečių.

■ M. Gorbačiovas įsakė ištirti mirties aplinkybes stačiatikių kunigo, rašytojo Aleksandro Menn, kuris buvo nužudytas kirvio smūgiu, kai jis sekmadienį, rugsėjo 9 d., ėjo į bažnyčią Zagorskio mieste, 50 mylių į rytus nuo Maskvos.

■ "Caritas" centro valdybos pirmininkė Albina Pajarskaitė atsiuntė iš Lietuvos padėką už gautus vaistus. Pranešė, kad penicilinas paskirtas Klaipėdos vaikų ligoninei ir Panevėžio ligoninės vaikų skyriui. Chirurginiai siūlai ir insulinas perduotas Sveikatos ministerijai, kad juos persiųstų sudarytoji Vaistų skirstymo komisija.

■ Sovietų Sąjungos ir Prancūzijos vyriausybių susitikimo metu 1990 m. liepos 5 d. spaudos konferencijoje vienas žurnalistas paklausė M. Gorbačiovą, ar jis buvo krikštytas. Gorbačiovas atsakė: "Esu krikštytas ir manau, kad tai visai normalu".

Juoz. Pr.

Trisdešimt antrasis "Laiškų lietuviams" konkursas

Šiame konkurse gali dalyvauti ir jaunimas, ir suaugusieji. Ir Jaunimui, ir suaugusiems bus duodamos to paties didumo premijos: I — 200 dol., II — 150 dol., III — 100 dol., IV — 75 dol., V — 50 dol. Jaunimas turi būtinai pažymėti, kad rašinys skiriamas jaunimo konkursui. Jeigu nebus pažymėta, straipsnį dėsime į suaugusiųjų kategoriją. Suaugusiems bus taikomi didesni reikalavimai negu jaunimui.

Galima rašyti laisvomis temomis, bet tik iš šių keturių sričių: 1. Religija, 2. Tautybė, 3. Šeima, 4. Jaunimas. "Laiškai lietuviams" yra religinės ir tautinės kultūros žurnalas, ypatingą dėmesį kreipias į šeimų ir jaunimo problemas. Užtat ir temos iš šių sričių derinasi su žurnalo pobūdžiu.

Straipsnių apimtis suaugusiems turėtų būti maždaug 4-9 mašinėlė rašytų puslapių, o jaunimo — bent dviejų mašinėlė rašytų puslapių, bet pageidaujama ir ilgesnių. Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu ir įdedamas atskiras vokelis su tikraja autoriaus pavarde, adresu ir telefonu. Straipsniai turi pasiekti redakciją iki kovo mėn. 1 dienos.

Iš praktikos žinome, kad kai kurie konkurso dalyviai rašo straipsnius paskutinėmis dienomis. Tada paprastai straipsnio kokybė būna menkesnė, o kartais jis ir neateina laiku. Šiais metais jokių išimčių nebus daroma: straipsniai, atėjusieji po kovo 1 dienos, nebus priimami į konkursą. Tad patariame rašyti jau dabar.

Konkurso vertinimo komisija bus paskelbta vėliau.

Nuoširdi padėka "Laiškų lietuviams" rėmėjams

92 dol. auکوjo Brigita Račkauskienė iš Australijos.

Po 25 dol. auکوjo J. Girnius, Apolonija Šenbergienė.

Po 15 dol. auکوjo: D. Surantas, A. Gaška.

Po 10 dol. auکوjo: E. Kezys, D. Danienė, T. Norkienė, B. Simonaitienė, kun. V. Kriščiunevičius.

7 dol. auکوjo A. Baronaitis.

Po 5 dol. auکوjo: V. Švabas, O. Kremeris, E. Nasvytis, A. Biliūnienė, L. Kašuba, A. Dzirvonas, A. Šatas, B. Šimkienė, B. Banėnas, L. Balten, V. Navickas, P. Vygantas, V. Bieliauskas, O. Rimkus, T. Glevckas, S. Vebrienė, N. Raišienė, S. Riškienė.

The statement of ownership, management and circulation LAIŠKAI LIETUVIAMS — Letters to Lithuanians — is published monthly except July and August, when bi-monthly. Its publishers and owners are the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. The purpose, function, and non-profit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purpose have not changed during the preceding 12 months. The editor is Rev. Joseph Vaišnys, SJ. The managing editor is Mrs. Aleksandra Likander. The offices of editors, publishers and management are located at 2345 West 56th Street, Chicago IL 60636. In the preceding 12 months "Laiškai Lietuviams" averaged a press run of 2,310. Total distribution 2,270 copies, mail subscription — 2,193, free distribution — 77. None (0) distributed to news agents and none (0) sold through dealers, and 40 copies are left over. Annual subscription is \$15.00, single copy — \$1.50. Second class postage paid at Chicago, IL.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Techn. redaktorė — Teresė Pautienūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (312) 737-8400. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata — 15 dol., atskiras numeris — 1,50 dol.